

АНТОЛОГІЯ НІМЕЦЬКОЇ ПОЕЗІЇ

1954

diasporiana.org.ua

Антологія німецької поезії

Переклади М. ОРЕСТА

**1 9 5 4
А в г с б у р г**

Anthologie deutscher Dichtung

**Übertragungen ins Ukrainische
von M. OREST**

Анг'єлюс Сілезіюс (Йоган Шеффлер)
1624 — 1677

Бог — це вогонь в мені, а я є світло в нім:
Чи не в єднанні ми, над все близьке близьким?

*

Є тільки я і Ти — і як нема нас двох,
То небо падає, і Бог уже не Бог.

*

Спинись! Куди біжим? В тобі є Бог і рай.
В жаданні марному іх інде не шукай.

*

Ні, Бог не спочивав і не трудився він:
Його спочив є чин, діла його — спочин.

*

З любови йде краса, і Божий лик дістав
Від неї поваб свій, інакше б він не сяв.

*

Любов до Бога в дім, не стукавши, іде,
А ум і суд тонкий надворі довго жде.

*

Я в смерть не вірю, ні! Вмираю я всяччас,
Втім ліпше я життя знаходив кожен раз.

*

Тут в Бога я течу, ще струмінь часу; там
Блаженства морем я — безвічним — стану сам.

*

Безумний трудиться; а мудреця високий
І прешляхетний чин: любов, вглядання, спокій.

*

Людино, сутня стань: бо, як впаде земне,
Загине випадок, а сутнє не мине.

*

Мій друже, чим ти є, всякачес не будеш ти:
Із світла в світло ми всі маємо іти.

*

І небеса малі, і світ мені тісний:
Де простір буде ще і шир душі мої?

*

О маєстате мій! Я вічності є син,
Природи володар, престол усіх вершин.

Ф. Г. Кльопшток

1724 — 1803

С М Е Р Т Ъ

О ноче осяйна, о воїнство зір,
Як підносите ви! Як пориваєш ти, споглядання
Світів прекрасних! О Боже Творче!
Який Ти величний, о Боже Творче!

Як радує горніх зір споглядання того, хто відчув,
Який він малий і хто Бог, який він є прах і хто Бог,
Бог його! О будь же зо мною, чуття
Захвату, навіть тоді, коли я помру!

То що ж ти, смерте, страшиш отяжілого сон?
Не тъмар насолоди небесних утіх!
Падаю в прах я, Божий засів! Пощо страхаш
Безсмертного ти, облудна смерте?

Тож падай, тіло мое, у тління!
В долину його поринають упали
З первопочатку! В землю, мій праху,
До сонмів спочилих!

Й. В. Гете
1749 — 1832

ГРАНИЦІ ЛЮДСТВА

Коли споконвічний
Святий Отець
В спокої руки
З розкочених хмар
Благословенство перунів
Сіє на землю, —
Я цілу останній
Край одіння його
І трепет дитинний
Чую в груді.

Ні, бо не сміс
З богами рівнятись
Жадна людина.
Вгору вона знесеться
І зір небесних
Торкнеться чолом, —
Але опори ніде
Стопи не найдуть непевні,
І граються нею
Хмари і вітер.

А стоячи твердо
Міцними кістями
На утриваленій добре,
Держкій землі,
То мало її,
Щоби дубів
Чи тільки лози
Впірівень бути.

Гете

Що відрізняє
Богів од людей?
Що хвили без ліку
Пливуть од вишніх,
Вічна ріка:
Нас хвиля підносить,
Покриє нас хвиля,
І тонемо ми.

Коло мале
Наше життя обняло,
І всі покоління
Тривало вкувались
В буття своєого
Ланцюг безконечний.

ГАНИМЕД

О, як ранковим близком
Ти все затопила кругом,
Весно, кохана!
Стобарвним любовним блаженством
Гориться серцю моєму
Вічних твоїх теплот
Святе почуття,
Красо безконечна!

О, як обняти тебе
Цими руками!
Ах, на грудях твоїх
Лежу я в томлінні,
І квіти твої і трави
Горнуться серцю моєму.
Спрагу мою
Палаючу студиш ти,
Вітре ранковий, милив!
Любовно з туманного долу
Кличе мене соловей.

Іду! Я йду!
Куди? Де путь?
Вгору! В висоти путь!
Пливуть здаля оболоки
І клоняться вниз оболоки
Взяти тоскну любов,
Взяти мене!
На вашій груді
В висоти!
Обнявши, обняти!
В висоти, до лона твого,
Вселюблячий Отче!

З циклу „РИМСЬКІ ЕЛЕГІЇ“

I

Мов, о каміння до мене, речіть ви, палати високі,
Вулиці, слово скажіть! Генію, знак свій подай!
Так, одушевлене все, що в стінах твоїх є священних,
Риме довічний, — воно ще лише мене мовчить.
О, що за шепіт лунає, в котрому вікні я побачу
Любе створіння, яке палом мене освіжить?
Ще не прознав я доріг, на яких я, від неї й до неї
Ходячи раз-попри-раз, час дорогий розточу.
Я оглядаю церкви і палаци, руїни й колони,
Наче розсудливий гість в добropристойній путі.
Буде небаром по всьому. Зостанеться храм ще єдиний,
Храм лиш Ерота — і він прийме прихильні серця.
І хоч ти світом еси, о Риме, але без любови
Світом не був би цей світ, Римом не був би і Рим.

VIII

Повість я чую від тебе, кохана, що в роки дитинства
 Не до вподоби була людям і матері ти,
 Поки не виросла, тихо розвившись; я повісті вірю:
 Ти особливим дитям мала з'явитись на світ.
 Також і цвіт винограду не є показним; але будить
 Ягода спіла його захват людей і ботів.

IX

Грає осінній вогонь в по-сільському затишнім каміні,
 Вгору, глодаючи хмиз, з тріском — як швидко! — летить.
 Втішить мене він сьогодні: бо перше, ніж в вугілля темне
 В'язка обернеться дров, в попелі іскра замре,
 Люблена прийде моя. Спалахнуть тоді хмиз і поліна,
 Святом блискучим для нас стане отеплена ніч.
 Вранці вона діловито покине ліжницю любови
 І, бистрорука, вогонь збудить у попелі знов.
 Бо перед іншими Амор власкавив прислужливу даром:
 В попелі стихлу блідім радість будити нараз.

X

Цезар і Гайнріх, і Фрідріх, і сам Олександер, Великі,
 Слави своєї дали б частину мені,
 Щоб на одну лише ніч відступив би я кожному ложе;
 Держить їх, бідних, проте Орку потуга тверда.
 Отже радій, о живущий, любов'ю огрітому місцю,
 Поки бігучу стопу Лета не зросить тобі.

XIV

Хлопче, вогонь засвіти! — „Ще не темно! Віконниць не
[руште!

Пошо олію і гніт нам витрачати за дня!

Бо не за гори, лише за доми заховалося сонце,

Ще півгодини міне, поки задзвонять церкви”. —

Йди, о беззасній, і слухайся! Дівчину жду я. Тим часом,
Віснице ночі, потіш, мила лямпадо, мене!

XVI

„Любий, чому не відвідав сьогодні ти наш виноградник?

Приобіцявши, я там ждала на тебе сама”. —

„Вже я ввійшов був, найкраща; але твого дядька помітив;

Він повертається в кущах пильно то в цей бік, то в той.

Викрався спішно назад я”. — „Якій же омані ти дався!

Бо то опудало, знай, з саду прогнало тебе!

Ми спорудили його з очерету й одежі старої;

Ревне трудилася і я, але на шкоду собі!” —

Воля старого здійснилася: сполохав він вільного птаха.

Що обкрадає, лихий, сад і небогу йому.

З циклу „АНТИЧНИЙ ФОРМІ НАБЛИЖАЮЧИСЬ”

Герцог Леопольд Бравншвайзький

Владар ріки старовічний, умкнувши тебе всепотужно,
Дліть з тобою тепер царство текуче своє.
Ти спочиваєш під стишені плескоти урни, — допоки
Рокіт прибою до діл знов не пробудить тебе.
Поміч дай гойну народові! Все, що як смертній людині
Не удалося тобі, ти доверши яко бог!

Брат і сестра

Сон і дрімоту, що служать богам, попросив до наземних
З неба зійти Прометей: ім щоб потіха була;
Але легке для богів є тяжким для людей: іх дрімота
Нам обернулась на сон, смертю став сон іх для нас.

Спізанане щастя

Все, що природа обдумано між багатьма поділяє,
Поза звичаєм своїм ій, одинокій, дала, —
І, обдарована пишно, божествлена всіми, любови
Приязним даром вона дні ощастила мої.

Виправдання

Жінки не гудь, що не вірна мужчинам і іх покидає;
Знай: то постійного з них пильно шукає вона!

Не був би соняшним наш зір,
Він не спромігся б сонце зріти;
Була б могута в нас не Бога твір,
Як Боже нас могло б огнити?

I що як міти чи закони
Ти в тисячах книжок найшов,
Є тільки вежа Вавилону,
Якщо не в'яже все любов.

Світ бачити є невимовно мило,
Ще ліпший — світ поетів; іхні житла —
Поля багатобарвні; срібнобіло
На них, вночі і вдень, палають світла.
Сьогодні все для мене є чудове:
Гляджу сьогодні я крізь скло любови.

Ти в міріадах можеш форм укритись —
Всенайлюбіша, впізнаю Тебе;
Незримо Ти можеш потайтись —
І всеприявну ічую я Тебе.

І в кипариса юнім, чистім рості,
Всекраснозросла, впізнаю Тебе,
І в пригортанні вод, в їх теплій мlostі
Я всепестливу впізнаю Тебе.

В піднесенні осяйнім водограю,
Всеграюча, я впізнаю Тебе;
Стовид свій оболоко розгортас —
Там, о всеобразна, я зрю Тебе!

Як ряснокилимно заквітнуть луки,
Всебарвнозоряна, я зрю Тебе;
Плющ обвиває мури, многорукий —
Всеобіймаюча, я зрю Тебе.

Як рань запломеніє над горою,
Всерадуюча, славлю я Тебе,
Як шир небес кругліє надо мною,
Душа всерозгортальна, п'ю Тебе.

Від Тебе явне і глибинне знаю,
Всемудра Ти, боготворю Тебе!
Я сто імен Аллаха називаю —
З них кожне величас і Тебе.

СТАРІСТЬ

Старість є вельми чесна жона:
Стукає в двері раз-п'ять раз вона,
Але ніхто ій не скаже: „Ввійдіть!”
Вона під дверми проте не стоїть,
Клямку підносить і входить нараз —
А це ґробінством зветься у нас.

Що вдієш ти з світом? Вже створений він, —
Подумав про все владика причин.
Твій жереб упав, віддайсь течії,
Дорога почата, завершуй її —
І що тут змінити жалю і тужбі!
Вони рівновагу хитають тобі.

День неможливо дніве показати,
Що в муті лиши мутне він відбиває,
І правоти вдягає кожен шати,
І, замість себе, інших він гнуздає.
Тоді устам найліпше є мовчати,
А дух нехай крилиться у безкрасі.
Не стане вчора днесъ; але еони
То вниз ідуть, то зносяться на трони.

Ф. Шіллер
1759 — 1805

РУКА ВИЧКА

Ждучи на зрища і забави,
В звіринці своїм величаво
Король Франціск сидів;
Тіснились вельможі при троні,
А кругом, на високім бальконі
Дам барвиштій вінок процвів.

Король дав знак рукою —
І з грат сторожкою стопою
Виходить лев;
Але не лунає рев:
Пустелі друг
Зором німим обводить круг
Арени —
І випростав з позіхом члени,
І гривою стряс густою,
І ліг самотою.

І знову влáдар маше рукою —
На знак царський
Тигр жаский
З клітки рине тісної
Скоком потужним;
Лева він бачить і віс,
Напружує шию,
Кола страшні вибиває хвостом
І лиже рот язиком;
І кроком несміло-пружним

Лева обходить він
І, волі невольний син,
Повнить арену риком
Хрипким і диким. —
Погас його рев луною,
І осторонь хижий ліг.

І знову влáдар маше рукою —
І зіво дверей вивергає їх:
Двох леопардів прудких;
В буянні мужнього палу
Тигра вони напали;
Той лапою б'є їх тяжкою,
І вже підводиться лев;
Його могутній рев
Програмів — і став спокій;
І, не давши волі злобі рвачкій,
Люті лягли по короткім бою.

Нової жде битви вельможне ґроно.
І раптом упала з балькона
Рукавичка красної дами
Між хижаками.

І мовить лицарю юна
Кунігунда, глузлива красуня:
„Щодня, щогодини, лицарю мій,
Присягаєш ви в любові своїй —
Принести рукавичку прошу я вас!”

І лицар Дельборж поспішає і враз
Збігає наниз безстрашно,
І кроком твердим
Ступає між звіром тим,
І бере рукавичку відважно.

І, повні подиву й жаху німого,
Лицарі й дами глядять на нього,
А він, спокійний, назад іде —
І гомін безмежний навколо росте
На честь його перемоги.
Кунігунда героя очима вітає —
Той погляд щастя йому обіцяє —

Але, зійшовши під крики бучні,
Він рукавичку в лицє її кинув:
„Подяки, дамо, не треба мені!”
Сказав і її покинув.

ДІВА З ЧУЖИНИ

Під перші жайворонків співи,
Щорік, з теплом погожих днів
З'являлась дивна, красна діва
В долину вбогих пастухів.

З якого краю неназванна
Приходила, ніхто не зінав;
Прощалась діва осіянна —
І слід за нею пропадав.

Вона щасливила ласково,
Блаженством повнила серця,
Але бентежив величавий
І чистий блиск її лиця.

Плоди пахучі, розбуялі
І пишний цвіт несла вона,
Що в світлі іншому зростали,
Де інша, ліпша сторона.

Вона між людом їх ділила,
Тому плоди, тому квітки;
Юнак і муж і дід похилий —
Всі мали дар її руки.

І всім уміла догодити, —
Ta юна пара надійшла,
І її вона найкращі квіти,
Дар найрозкішніший дала.

В Е Ч И Р

(За однією картиною)

Боже світлий, спустись! Бо сираглі ниви
Рос освіжливих ждуть, томліють люди,
Біг свій стишають коні —
 Вниз колісницю жени!

Глянь, чий усміх з пучин прозорих моря
Любо манить тебе? Спитайся серця!
 Біг прискорюють коні,
 Манить Тетіда тебе.

Зскочив бистро іздець, в її обійми
Він схилився, узду бере Кушідо,
 Біг спинають свій коні,
 П'ють животворну струю.

Сходить кроком легким на твердь небесну
Ніч п'янка, і любов іде за нею.
 Ви, любіть і спочиньте!
 Люблячий Феб опочив.

Н А Д І Я

Говорять люди і бачать сни
 Про краткі часи потомкі;
До щасної, злотної цілі вони
 Біжать і спішать, невтомні.
Світ старіє, знов молодіє світ,
 А людина надіється — з роду в рід.
В життя її вводить надії рука,
 Надія над хлопщем має,
Предивним сяйвом манить юнака

І з старцем вона не вмирає:
Бо старець, кінчаючи путь трудну,
Надії зерно кладе в труну.

Вона не пуста, лестива мана,
Що в безумній душі зароїлась;
Лунає в серці вість голосна:
Для кращого ми народились;
То голос пророчить наших глибин —
І душі сподівань не обманить він.

I O A H I T I

Вас окриває погрозлива броня хреста, коли Родос
Обороняєте ви, лéви в кривавих боях,
Супровід свій даєте пілігримам в сирійській пустелі
І з херувимським мечем охороняєте Гріб.
Але ще краща оздоба, фартух милосердного брата,
Вас обгортає, коли, лéви в боях і сини
Родів шляхетних, ви служите хворому і християнських
Душ обов'язок низький лагідно чините цим.
Сила її смиренність — в единім вінці, і вплітаєш у нього
Пальму подвійну лиш ти, віро святого хреста!

C I Я Ч

Повний надії, землі сповіряєш ти злотне насіння
І на весні молодих ждеш, веселіючи, врун.
Думай, щоб тільки у борозну часу діла свої класти,
Мудrosti сів, щоб вони в вічності тихо цвіли.

ОДІССЕЙ

Води безкраї обплів Одіссея, шукавши отчизни,
Вила Харібда йому, Спілла лякала його,
Жаху зазнав він на морі і жаху зазнав на сухому,
Навіть в Аїд завела путь невблагання його.
Сонного, доля нарешті прибила його до Ітаки;
В тузі, проснувшись, він краю батьків не візнав.

З циклу „ПРИСВЯТНІ ТАБЛИЦІ“

Теперішнє покоління

Так було завжди? Свого покоління не можу забгнути:
Старість лише молода, юнь же — о горе! — стара.

Друг і ворог

Друга ціню, але й ворог користен: показує друг мій,
Те, що я можу, а що мушу я, ворог навчить.

Дилетант

Вірш як удався тобі в мові тонкій, що за тебе
Творить і мислить, невже віриш, що ти є поет?

Астрономічні писання

Неоміренне еси, безконечно величне, о небо!
Але дух малости вниз навіть і небо стягнув.

Наглядач

Строго, як совість моя, помилки ти мої помічаєш;
Тим, як і совість мою, вірно тебе я люблю.

Ключ

Хочеш себе зрозуміти, поглянь на людей і діла їх;
Хочеш спізнати людей, в серце до себе заглянь.

Обов'язок для кожного

В цілість прямуй повсякчас! І як нею не можеш ти стати,
То як слугуючий член в цілість себе ти включи!

Моя віра

Віру яку визнаю я? Жодну з усіх, що назвати
Можеш мені. — А чому жодну? — Бо вірую я.

ІДЕАЛЬНА СВОБОДА

Перед тобою з життя стоять дві дороги відкриті;
До ідеалу веде перша, а друга — у смерть.
Тож уважай, щоби вчасно на першу свободіно ступити:
Перше, віж Парка тебе владно на другій порве.

ДИТИЯ В КОЛИСЦІ

Щасне дитя! Ще є світом безкрайм для тебе колиска.
Будеш ти муж — і весь світ стане для тебе тісним.

ТЕОФАНІЯ

Бачу щасливого я — і небесних богів забиваю;
Чую я знов їх, коли бачу стражденного я.

БЕЗСМЕРТЯ

Страх перед смертю ти чуєш? І жити жадаєш безсмертно?
В цілім живи! Ти умреш, ціле ж — липниться воно.

ГЕНІЙ З ОБЕРНЕНИМ ФАКЕЛОМ

Як виглядає принадно він з смолоскипом погаслим!
Але, панове, така смерть естетична не є.

ДОЖИДАННЯ І ЗДІЙСНЕННЯ

З сотнями щогол рушає юнак в океан неозорий;
Тихо, побитим човном в гавань вертається дід.

НАУКА

Чиста, небесна богиня вона для одних, а для других
Сита корова лише, — тільки б ім масло було!

КАНТ І ЙОГО КОМЕНТАТОРИ

Боже, щоб стільки жебруючих один міг багач годувати!
Цар як будує, то труд мають і смітники!

Ф. Гельдерлін
1770 — 1843

Б О Г И

Етере тихий! Завжди в нещасті ти
Беріг мій дух — і в подвиг шляхетний, в вись
Крилив ество мое ти часто,
Геліос-вождю, промінням можвим.

О добрі бόги! Бідний, хто вас не зна,
В грудях він диких розлад повік несе,
І світ для нього ніч, і жадна
Радість йому не цвіте, ні пісня.

Довічно юні, живите ви в серцях,
Що люблять вас, дитинно-ясні чуття
І в тузі темній і блуканні
Генію ви не дасте загинуть.

Коли я хлопцем був,
Бог рятував мене часто
Від крику і різки людей;
Я грався під захистом добрим
З квітами гаю,
І грався зо мною
Легіт небес.

І як серце рослини
Радуеш ти,
Коли назустріч Тобі
Руки ніжні вони простирають, —
Так радував серце мое
Ти, Отче Геліос! І, як Ендіміон,
Я був улюбленець твій,
Люно свята!

О ви, зичливі,
Рідні богове!
Коли б ви знали,
Як любила вас душа моя!

І хоча я тоді не зناх
Вас на ім'я, і ви теж
Так не звали мене, як люди
Себе називають,
Як зав'яжутъ знайомість вони, —
Проте я вас краще знат,
Ніж будь-коли людей —
Я тишу збагнув Етера,
А слова людей збагнути не міг.

Мене благозвуччя плекало
Дерев лепетливих,
І вчив я науку любови
Серед квіток.

В обіймах богів я ріс.

ДО ЕТЕРА

Отче Етере! Мене не виховав краще й вірніше
Жадея з богів і людей, ніж ти; ще раніше, ніж мати
В руки мене прийняла і своїм молоком напоїла,
Ніжно обняв ти мене і першим напої небесні,
Подих священний ти влив у зав'язок грудей посталих.

Всі бо істоти живуть не єдино з поживи земної,
Нектаром всіх ти своїм годуєш і живиш, о батьку!
І, відрівавши пружно від вічної щерти твоєї,
Жилами всіми життя одушевливе рине повітря.
Тим і до тебе любов переймає істоти — і вгору
Рвутсья до тебе вони в безнастаннім і радіснім зрості.

Первоверховний! Чи очі рослини не тебе розшукали
Хочуть, і кущ не до тебе простер несміливі обійми?
Зерно, тебе щоб найти, розбиває полон оболонки
І, щоб купатись у хвилі твоїй і тобою ожити,
Ліс обтрясає сніги, мов одежду тяжку і в'яжуЩу.
Риби виходять з глибин і скачуть в охоті поривні
Понад гладінью блискучою вод, бо їх тягне з колиски
Вгору, до тебе; також благородним наземним тваринам
В лет обертається крок, як скоро потужне томління,
Тайна до тебе любов іх пойме і в висоти покличе.

Кінь — він гордус землею, підноситься гнутою сталлю
Шия його, конитом він піску доторкається ледве.
Мов жартома, до стебла дотикається олень ногами —
Понад потоком, рвачким і шумливим, несуться, як легіт,
Стопи його і між зарослів, ледве видимі, мигають.

Але Етера улюбленцям, птицям щасливим — їм дано
Жити і грatisь утішно в батькових вічних палаатах!
Простору досить для всіх. Тропа не накреслена жадній,
Носяться вільно і легко в покоях малі і велиki,

Радості повні — і туга мене пориває чудова
Вгору, до них; мов отчизни прихильної заклик солодкий
Чую з високостей я — і на Альпи піднятися прагну,
І з якнайвищих верхів орла-бистрокрила позвати:
Хай, як задавна блаженного хлопця до Зевса в обійми,
Він і мене понесе з полону в черготи Етера!

Блудимо ми без ума; мов непевна лоза виноградна,
Як поламається прут, по якім вона в небо зростала,
Ширимось ми по землі, і шукаємо ми, і простори
Світу обходимо в марних, отче Етере, мандрівках,
Жити в твоїх бо садах жадання нас гонить і томить.
Ми випливаємо в море, на ширші, вільніші рівнини,
Щоб насититися; хвиль невичерпних ігра омиває
Кіль наш, і серце радіс могутю бога морського.
Але не досить юому: океан нас манить, він бо глибший,
Хвиля там носиться легша — о хто ж би спромігся, умілий,
До золотих узбережж корабель наш мандрівний помчати!

Але в той час, як тужу я до марива дальньої далі,
Де ти чужі береги оповив голубою водою,
Сходиш ти в лепеті з крон рясноцвітих дерев овочевих
Отче Етере! і серце жадливе мені миртвориш,
І я охоче живу, як давніше, з квітками земними.

ПІСНЯ ГІПЕРІОНА ПРО ДОЛЮ

Ви ходите в світлі, вгорі,
Генії щасні, по ґрунту м'якім!
Повітря божественне вас,
Осяйне, торкається злегка,
Як пальці діви-мистця
Священних струн.

Без долі, немов немовля
Заснуле, дишуть жителі неба;
Цнотливо бережений,
В зав'язку скромнім
Цвіте і цвіте
Вічно їх дух,
І очі блаженні
Вдивляються в тиху
Вічну ясність.

Але не даровано нам
Будь-де, будь-коли спочити;
Підносяться сліпо і падають сліпо
Люди стражденні
З години в годину,
Як води, кидані з скелі
На скелю, падають круто
Вниз, в невідоме.

ЗАХІД СОНЦЯ

Де ти? Смеркає п'яно душа мені,
Твоїм блаженством щертна; бо щойно я
Вслухався, як злотистих звуків
Повний, юнак чарівливий, сонце,
Вечірній спів на лірі небесній грав;
Ліси й горби бриніли ще лунами,
Але пішов він до народів,
Що почитають його, побожні.

ЛЮДСЬКЕ СХВАЛЕНИЯ

Святість в серді моїм з дня, коли, радісний,
Я люблю. То чому шану від вас я мав
Більшу в час, як я гордий,
Ряснословний, пустіший був?

Ах, є любе юрбі, що для базару йде,
І почитує раб тільки владущого, —
І в божественне вірять
Тільки ті, що самі є ним.

В В Е Ч О Р І

Заходь, прекрасне сонце! Замало в них
Було до тебе шани, святе! Тебе
Вони не відали, бо тихо
Ти над трудними зійшло без труду.

Для мене дружньо сходиш, заходиш ти,
Тебе, величне, я впізнаю всякачас,
Бо тихо я навчився чити,
Як Діотіма мій дух зцілила.

Небес вістунко! Як прислухався я
До тебе, Діотімо! Як погляд мій,
Любов'ю просвітлілий, линув
Вдячно до злотного дня! Шуміли
Тоді живіше води і цвіт землі
Несвітлої любовно свій подих слав,
І радо з-понад хмар сріблястих
З благословенством Етер схилявся.

ХЛІБ І ВИНО

(Фрагмент I)

Місто спочило; освітлена вулиця тихне поволі,
І з смолоскіпом вози пророкотіли по ній.
Люди по радошах дня додому ідуть відпочити;
Сповнена дум голова зважує втрату і зиск
В типі кімнати; без утворів рук трудолюбних, без квітів
І виноградових ґрон ринок, спустілий, спочив.
Тільки з садів доносяться струн перебори: то, мабуть,
Люблічий грає або хтось самітний, що своїх
Друзів далеких згадав і юности час; та фонтани
Посеред клюмб запашних, свіжі, шумлять і шумлять.
Тихо в повітрі смерковім лунають задумливі дзвони:
Сторож, пильнуючи час, місту годину вістить.
Раптом проноситься подув, гілля сколихнулось... Дивися:
Тінявий образ землі, місяць таємно зійшов
На вебеса. Замріяна ніч величаво надходить
З чистими сонмами зір, чадам далека земним,
І, здивована гостя, прекрасна чужинка між людом,
Над верховинами гір сумно сіяє вона.

ВРАНЦІ

В траві горить роса, і рухливіше
Біжить потік, проснувшись; береза гне
Хитке чоло, ожив у листі
Поблизу і шум; і навколо сірих
Блукання хмар шарлатові пломені,
І вість несуть, і тихо здимаються;

Немов вали морські, зростають
Вище і вище вони, мінливі.

Приходь, о золотий дню! І для мене йди
Не надто бистро в неба високості!
Бо око мчить мое до тебе,
Щасний, в довірі сердечній, поки
В красі ти юній сяєш і гордим ще
І надто пишним ще ти не став мені;
Ти все спішив би, йти з тобою,
Божий мандрівче, дозволь — одначе
Ти усміх іслеш тому, хто заносливо
З тобою рівним стати схотів; тож путь
Ясни мою сьогодні, добрий,
Благословляючи смертний чин мій!

ГАЙДЕЛЬБЕРГ'

Давня втіха душі, дам я тобі ім'я
Матері і складу пісню безхитрісну,
Бо з спогляданіх мною
Красне ти над усі міста.

Наче птиця лісів понад вершинами,
Лине через ріку, сріблами сяючу,
Міст могучий і лéгкий;
Кіньми й людом лунає він.

Мов дарунок богів, чар ціпенив мене
На мосту, як колись ним переходив я,
І, мов заклик у гори,
Даль принадна цвіла мені;

А ріка, молода, рвалась на рівняву,
Смутно-рада, немов серце, що скарб собі,
Хтівши вмерти з любови,
В часу хвилі паде само.

Ти джерела вручив ій, пробігаючій,
Тіні свіжі подав, і береги глядять
Ій услід, а іх милий
Образ тепло з води тремтить.

Але тяжко навис понад долиною
Замок, долі відун, гостро розколотий
Гнівом бур до основи;
Сонце вічне з висот живих

Промінь сипле проте — і відмолодливе
Світло глибоко п'є велет старіючий,
Плющ яріс, на замок
Дружній котять ліси свій шум.

З гір збігають кущі в діл яснорадісний,
Де на схилах горба любо покоїться
Вулиць плетиво чисте,
Де пливе аромат садів.

Д У Б И

Я від садів, о синове гори, до вас прибуваю,
З мирних садів, де природа, плекаюча й плекана пильно,
Хаття й терплива, живе з людьми трудолюбними разом.
Ви ж, о величні, підноситесь, наче титанів родина,
В світі мирнішім, належні собі лиш та небу, що вашим
Батьком-живителем є, та землі, що для вас вона мати.
Жаден із вас не ходив по науку до людської школи,
І ви рветесь, один понад одним, з міцного коріння
Вгору, веселі і вільні, і ловите прdstір руками
Дужими, наче орлове здобичу, і в хмарі піднебесні
Світло і велико соняшні крони скеровані вами.
Світом є кожен із вас, наче зорі високого неба,
Кожен, як бог, живете ви в яснім і свободнім союзі.
О, коли б рабство я зносити міг, я б не заздрив ніколи
Вам, дерева, і горнувся б охоче життю межи людом —
І, наколи б до людей не був би прикутий я серцем,
Де вкоренилась любов, як охоче я жив би під вами!

ПЕРЕПРОСИНИ

Чиста серцем! Тобі я отіняв не раз
Злотний спокій богів, і гіркоти життя,
Глибших болів і тайних
Часто був я учитель твій.

О, забудь і прости! Хмара від мирної
Люни, я відійду пріч — і засяеш ти
Знову, світло солодке,
Знов спокійне в красі своїй.

ВЕЧІРНЯ ФАНТАЗІЯ

Орач під дому тінню спокійно сів,
Вдоволеному ватра горить його.
Бринять гостинно мандрівцеві
В мирнім селі вечерові дзвони.

Назад у гавань нині пливе моряк,
В містах далеких ясно на ринках згас
Розлогий шум; в альтані тихій
Сяє веселістю бенкет друзів.

А я? Всі смертні з праці й платні живуть,
В труда й спочинку звичній замінності
Радіє все; чому ж в моїх лиш
Грудях жало не засне ніколи?

Весна на небі квітне вечірньому;
Троянд розквітли сонми, і злотний світ
Спокійно сяє; о візьміте,
Хмари пурпурні, мене! Хай горе

Мое й кохання в світлі розточаться! —
Але, безумством просьби настрашений,
Зникає чар, темніє, знову
Я попід небом стою самотній. —

Прийди ж, дрімото кротка! Жадає так
Багато серце. Мрійна, бентежна, все ж
Колись, о юне, ти погаснеш!
Благосна буде потому старість.

ПРОСЬБА

Надія! Мила! Блага приноснице,
Що в дім смутного входиш без гордості,
Служити рада, благородна,
Лад що ведеш між богів і смертних,

Де ти? Я мало жив, але холодом
Мій вечір диш. Тихий вже тут я став,
Неначе тінь; уже без пісні
Серце, здригаючись, меркне в грудях.

В долині свіжій, там, де потік щодня
З гори клекоче, де пізньоцвіт, мій друг,
Цвіте для мене в день осінній,
Там, втишині, о принадна, хочу

Тебе шукати, — як і вночі, коли
Життя незриме в лісі підноситься,
І надо мною завжди вірні
Зорі, радіючі квіти, сяють.

Етера дочки! З саду з'явись Отця,
А як не сміш ти надійти, мов гість
Землі, то серце ти стряси це
Іншим, інакше стряси це серце!

ДІОТИМА

Радосте горньої музи! Колись ти стихії змирила, —
Знову, благаю, прийди; хаос часу погамуй!
Битву шалену спиняй небесною піснею миру,
Поки роздвоєне в нас єдність ясна не пойме,
Поки людини днедавня натура — спокійна, могутня —
Радо не витоне знов з клекоту димних часів.
В сердце забідніле народу вернись, красото життєносна,
Входь у гостинні доми, в храм сиротливий вернись!
Хоч Діотіма живе, як квіти ніжні зимою,
Духом могутня своїм, — сонця шукає й вона.
Сонце духу проте, найпрекрасніший світ, закотилось,
І серед ночі, в мороз, бурі гнівливі гудуть.

ТУГА МЕНОНА ЗА ДІОТИМОЮ

(Фрагмент I)

Кожного дня я виходжу і кожного дня я шукаю,
Всі я давно розпитав рідного краю стежки,
Гір холодливі вершини і затінки всі я навідав
І джерела: в висоті блудить мій дух і внизу,
Сираглий спокою. Так ранений звір утікає до лісу,
Де ополудні колись в сутіні він спочивав;
Але ніколи ліжниця зелена його не оживить,
Гостре, болюче жало гонить і гонить його.
Денного світла тепло, ні свіжість ночей не поможе,
Рани у хвилі ріки марне занурює він;
І як земля падаремне йому подає всеціліше
Зілля і жоден зефір крові не стишить його, —
Так, мої любі, я мені — я знаю — ніхто і ніколи
Не прожене від чола скорбний і темрявий сон.

Гельдерлін

ДО ПАРОК

Одно лиш літо в дар уділіть мені,
Одну ще осінь пісні для спілої,
Щоб серце, чаром гри солодким
Сите, охочіше вмерло потім.

Душа, що право божеське їй в житті
Не сталося, в Орку також сутнітиме;
Але якщо святе, що в серці
Маю я, вірш мій мені удався,
Тоді приходь, о тише Елісю!
Я згоден буду, навіть як ліра вслід
Мені не піде; раз один я
Жив, як боги — і не треба більше.

ПОЛОВИНА ЖИТТЯ

Жовтими грушами висне
І повен диких троянд
В озеро край,
Ви, лебеді любі
І п'яні з цілунків,
Голови клоніте ви
В святотверезі води.

Горе мені, як зима
Прийде, візьму я де
Квітів і світла сонця,
І тіней теплих землі?
Стоятимуть мури
Холодні й німі, у вітри
Давенітиме флюгер.

Солодке в світі цім я знав. Воно кануло,
Всі юні радості давно, давно минули!
Май, червень, лишень — іх забули очі;
Я є ніхто, живу я неохоче.

У С О П І Ш І

День проминущий один я прожив і зростав між своїми,
Як же багато із них спить і відходить у даль!
Але, поснулі, чувасте в серді моїм ви, і в рідній
Вам спочиває душі образ тікаючий ваш.
І ще живіше ви там живете, де божественна радість
Духа старіючих всіх, мертвих усіх молодить.

Новаліс (Ф. фон Гарденберг)
1772 — 1801

З „ГІМНІВ ДО НОЧІ“

I

Чи завжди буде вертатись ранок?
Земного власті не мине ніколи?
Буде гірка суста поглинати
небесний ночі підліт?
Не буде жертвами любови таємна
горіти вічно?
Приділеним є
світлу свій час
і бодруванню —
але безчасним є владарство ночі,
вічним є тривання сну.
Священний сне!
О, не щаслив так рідко
в поденціні нашій земній
того, хто ночі себе присвятив!
Тільки безумці не бачать тебе
і іншого сну не знають,
крім тіні,
яку спочутливо кидаєш ти на нас
в годину смеркання
справжньої ночі.
Не почувано вони тебе
в злотнім плині виногрон,
в чудесній олії
дерев мигдалевих
і в соках брунатних маку.

Вони не знають,
що саме ти
ніжної діви
грудь овіаеш
і лоно твориш небом —
не прознають вони,
що з давніх легенд
ти, розкриваючи небо, назустріч виходиш
і ключ несеш
до жителів Блаженних,
тайн безконечних
німотний после.

ІІ

Раз, коли ронив я гіркісні сльози, коли, розпустившися в болях, зникла моя надія, і я, самотній, стояв при сухому горбку, що в тіснім і темнім просторі образ зарив мого життя, самотній, яким ще ніколи не був ні один самотній, гнаний боязню невимовною, безасилій, ще тільки думка горя — і коли я оглядався, де мені допомога, ні вперед не був спроможен, ні назад — і з безконечною тugoю горпувся до тікаючого, погаслого життя — тоді з блакитних далечин, з високостей давнього мого блаженства прийшло трепетання присмерку — і відразу розірвались узи народження, окови світла — відлетіла земна пишнота, а з нею і моя тягота. Туга спливлася в один новий, незображенний світ — ти, захвате нічний, дрімото небес, перейшов надо мною. Містина тихо підвела — над містиною витав мій визволений, новонароджений дух. Оболоком пороху став горбок, і крізь оболоко побачив я прояснені риси коханої. В її очах шокольлась вічність — я схопив її руки, і сльози стали іскристою, нерозривною сув'яззю. Тисячоліття відходили в далеч, немов гроза. На її шиї пролив я захоплені сльози новому життю — було то перше сновиддя в тобі. Воно минуло, але застався відблиск його, довічна незрушима віра в нічні небеса і в сонце їх, кохану.

III

Тепер я знаю, коли останній буде ранок — коли вже не буде світло полохати ночі й любови, коли дрімота стане вічною і єдиним невичерпним сновиддям. Небесна втома вже ніколи мене не покине. Далека і трудна була дорога до святої могили, і хрест був тяжким. Чий уста воложила раз кришталева хвиля, яка, звичайним чуттям незрима, струмує в темному лоні горбка, біля стіп якого розбивається прибій земного, хто стояв на цих намежних горах світу і вглядався по той бік, в нову країну, де ночі оселище: воістину не вернеться знову він у світ суети, в країну, де правує світло і вічний неспокій домує. Вгорі він буде для себе житла, житла миру, томліс бажанням і любить, глядить по той бік, поки найжаданіша з усіх годин не порве його наниз — в глибину джерела. Земне спливе наверх і кане, омите висотою; але що стало святым через доторк любови, попливе, розкуте, укритими ходами в потойбічний світ, де воно, мов оболоки, зіллеться з дорогими усопшими.

IV

Іду потойбіч,
І кожен біль
Розквітне з часом
Як солодь і хміль.
Недовго ждати,
Скінчиться путь,
Сп'яніло я ляжу
Любові на грудь.
Життя безконечне
Сплесне в мені,
З висот побачу
Тебе в низині.
Погасне твій поблиск,
Де мріє горбок,
І тінь покладе там
Свіжущий вінок. —
Потужно, коханий,

Мене впивай,
По сні спізнаю
Любов нехай!
Плин смерти юняцій
Я чую тепер,
І кров моя стала
Бальзам і етер.
Я в мужній вірі
Живу всі дні
І мру ночами
В святім огні.

ПІСНЯ ПУСТЕЛЬНИКА

Радо в долах я живу ще,
Усміхаючись ночам,
Бо любов пиття цілюще
Всім моїм дарує дням.

Крапель зажиття чудесних
Душу в вись несе мою —
В цім бутті біля небесних
Брам сп'янілий я стою.

Споглядання святомирне
Гасить болещі мутні --
Жон париця серце вірне
Щедро подає мені!

Слізні роки прояснили
Перстъ, ій давши тьми заказ,
І в ній образ нарізьбили:
Вічності дорожковаз.

Як малу лише хвилину
Чую днів безкрайій ряд
І, коли цей світ покину,
Вдячно гляну я назад.

КАРБУНКУЛ

В його крові, що буде вік палати,
 Таїться мудро знамено святе;
 Цей камінь з сердцем можна порівняти,
 Що образ в нім Незнаної цвіте.
 Як перший іскор безліччю понятій,
 Так в другім хвиля світляна росте.
 Причину блиску, світло перший криє —
 Чи так і сердеця серця занесі?

* * *

Коли числа і мір уміння
 Ключем не буде до створіння,
 А ті, що люблять чи співають,
 Над мудрості мудрих все спізнають,
 Коли наш світ у вільне щастя,
 В життя і в світ назад подається,
 А справжня ясність непоблідо
 Пойме собою тінь і світло,
 Коли в легенді, казці, вірші
 Діла землі признають ширше, —
 Тоді таємне слово чуд
 Зруйнує владу всіх облуд.

ГІМН

Мало хто знає
 тайну любові
 і чує ненасит
 і спрагу всячес.

Вечері святої
значення горне
є загадка людським чуттям.
Але хто хоч раз
з гарячих і любих уст
подих спивав життя,
кому священний жар розтопляв
серце на хвилі тремтливі,
кому розкрилися очі
і він небесний
глиб незображенний міряв,
той буде істи від тіла його
і пити від крові його
довічно.
Хто тіла земного
високий зміст розгадав?
Хто може сказати,
що кров розуміє він?
Все стане тілом колись,
єдиним тілом,
в небесній крові
плавати буде пара блаженна. —

О, якби океан вселенський
уже червонів,
і ароматною плоттю
набрякла скала!
Ніколи солодкій вечері не буде кінця,
ніколи любов не висититься.
Власним доволі і любим досить
не зможе вона коханого мати.
Від уст, ніжніших щоразу,
споживане буде ставати
любішим і близчим.
Пристрасть палкіша
душу тремтінням пойме,
ще спрèглішим, ще голоднішим
стане серце:
так буде тривати любови втіха
з вічності в вічність.

Якби тверезі
пробу поклали раз на уста,
все полили б вони
і сіли б до нас
за стіл пожадання,
що він не спустіє ніколи.
Вони нескінченну спізнали б
повну любови
і славили б страву:
тіло і кров.

У МИРАЮЧИЙ ГЕНІЙ

Приди, жадана! Знов не позве тебе
Мій голос; мить прощання наблизилась.
Чого шукав, знайшов я нині,
І чаклування окови тануть.

Поглянь: істота красна, волідарка
Руйнє чари: довго і марно я
Бглядався в кожен трон; нарешті
Чую за ними отчизни поклик.

В глибу земної форми палає вже
Потужно тайний пломінь — мос старе
Ество: хай будеш ти жерцем і
Спів повороту співай офірі.

Візьми ці віти, ними покрий мене
І проти сходу пісню узнесену
Співай, допоки сонце зайде:
Двері прасвіту мені відкрити.

Покров, що слав мені аромат колись,
По тому, золотий, в дoli опуститься;
Хто диші ним, в любові вічній
Ревне клянеться княгині красній.

ДО ЖАНЕТТИ

Мала волідарко, дімок візьми мій,
Книжки мої і будь утішна з дібр моїх,
І мрії кроткі, мій клейнод неазимій —
Візьми собі і їх.

Щось маю ще? Тобі я без відмови
Ще посох і вінок і келех дам мої.
Ти хочеш більше? Серця і любови?
Вони давно твої.

К. Брентано
1778 — 1842

ОТЧИННЕ ПОЧУТТЯ

Я вітер вітаю
І хвилі розліг.
Блажен єси, краю
Прапредків моїх!

О небо сумирне!
О зела земні!
Вам буду я вірний
Всякчас і всі дні!

Як хміль обвиває
Сердечно дуби,
Так, серце безкрайе,
Все тут полюби!

Став легіт недвижний
І лист не дихне —
І чую я, ніжний:
Тут люблять мене.

Блаките, як близько
Ти в ріднім kraю —
Я тут із колиски
До зір дістаю.

О Райне величний!
Котися і плини!
Вертайся, довічний,
Мене не покинь!

Мій отче, як тужно
Без тебе я жив,
А нині знов мужньо
Підношу я спів.

Ти сина окрити
Жадаєш грудьми.
О світлий, ці квіти
Як дар мій, прийми!

В О Р О Г

Знаю я одного,
Його ми не любимо, ні!
Я назву одного:
Він ламає мечі мідні.
Горе! Чоло його затоплене в ніч,
А стопи його — в диму порохів.
Іде він — і листя гаїв
Спадає на землю темну.
Безжальний,
В руках, як лід,
Він підтримує світ,
Що кроком бреде дитинно-хистким.
Смерть — імення йому.
Перед ним
Навіть духи тремтять, героям жаским.

Л. Улянд
1787 — 1862

ЗАМОК ПРИ МОРІ

Чи бачив ти замок високий,
Замок над широм морським?
Тихо пливуть оболоки
Рожеві і злотні над ним.

В води дзеркальні, сумирні
Хотів би схилитись він
І в хмари піднятись вечірні,
В їх осіяний рубін.

„Бачив я замок високий,
Замок над широм морським —
Слався туман глибокий
І місяць стояв над ним”.

Чи радо тобі лунали
Хвилі і вітер дзвінкий?
Чи чув ти з високої зали
Струни і спів святний?

„Вітер і хвилі мовчали,
Безмежну я чув тишину
І з слізьми слухав із зали
Пісню гірку, смутну”.

Чи бачив: в покої ходять
Король і його жона;
Корони іх сяйво родять,
І мас одежда ясна.

Чи бачив: при парі щасливій
Ясніє дочка-краса;
Як сонце, велична та дива,
Як промінь, її коса.

„Не сяли отець і мати
В пишноті корон дорогих,
Чорні були їх шати:
Дочки не було при них”.

ЗІГФРІДІВ МЕЧ

Гордим був Зігфрід молодий,
Покинув він рідний замок свій.

Не милі йому супокій і спочин,
Схотів мандрувати світами він.

Лицарів він стрівав у путі
З широким мечем, при міцнім щиті.

Палицю тільки мав Зігфрід,
Обняв його душу біль і стид.

Подався Зігфрід в лісову глибину
І кузню в ній найшов самітну.

Там сталъ і залізо він уздрів,
Веселій вогонь у горні горів.

„Майстре, о любий майстре мій,
Хай буду слухняний учень твій!

„Ревно і пильно мене учи,
Як треба робити добрі мечі”.

Добре науку Зігфрід спізnav:
В землю ковадло він загнав.

Бив він, по лісі котилась луна,
І куснями падала сталь міцна.

І з штаби останньої він зробив
Меч небувалий, диво з див:
„Славна і хвальна робота моя,
Віднині всім лицарям рівня я;
„Драконів разитиму я в лісах
І велетам згубу нестиму й жах”.

П О М С Т А

Лицаря зрадний слуга убив,
Лицарем стати слуга хотів.

В пущі убив він пана свого
І в Райні глибокім втопив його.

Пана риштунок на себе поклав,
На огиря панського вбивця спав.

Міст переїхати він спішить, —
Кінь ставма стає і в страху тремтить.

Він злобно остроги дас румаку, —
Кінь лютий скидає його в ріку.

З водою веде він марний бій:
На дно його тягне панцер тяжкий.

Г. Гайнє
1797 — 1856

* * *

Я снів любови ярісне палання,
Волосся гоже, пахощі питва,
Уста солодкі і гіркі слова
І хмуріх співів хмуре рокотання.

Розвіялися сни канулих днів
І навіть він, мій образ незрівнянний!
Мені зосталося, що, пalom p'яний,
Я в м'якість рим нестремно перелив.

I ти розвійся, пісне! I в пустині
Mій образ вимріяний віднайди
I серця дань моого йому склади —
Безплотний подих шлю безплотній тіні.

* * *

Уста роз'єднані, моя правиця
Твій стан лишає. В милому полоні
Ще день побув би я — але візниця
Іде і кличе: вже готові коні.

Таке життя, дитино! Завжди втрати,
Прощання завжди і всяка час розлуки!
Чом оком крок мій скучи не могла ти?
Чому не стали путом ніжні руки?

З циклу „КАТАРИНА“

Зоря зійшла в пітьмі ночей моїх,
Зоря, що дар усмішливих потік
І нібі обіцяє дні —
Не лжи мені!

В висоті місяць владно море зве:
Як радісно душа моя пливе
В твої голубливи вогні —
Не лжи мені!

ЖИТЬОВА ПОДОРОЖ

І співи, і сміх! Тремтять і грають
Гарячі світла. Хвилі гойдають
Веселий човен. Сиджу я в нім,
Зо мною — друзі, я в дусі легкім.

Не видержав човен бур потуги,
Були плавачами лихими други,
Вони загибли. Мене ж вали
До берега рідного принесли.

Судно спорядив я турбою новою,
Сопутників міліх беру з собою,
Мене колишуть води чужі —
Отчизно, де ти? Як тяжко душі!

Знов співи і сміх! А вітер свище,
Тріщить корабель і буря — близче,
Останньої гасне світло звізді —
Як тяжко душі! Отчизно, де ти?

З циклу „ВНОЧІ В КАЮТІ“

Як має море перла,
Як має небо зорі,
Ти, серце, серце моє,
Любов ти, серце, маєш.

Великі море і небо, —
Ти більше, серце моє,
І ліпше, ніж перла і зорі,
Любов моя світить і сяє.

Юна, прийди, на велике
Схилися серце моє;
Серце і море і небо
В любовній загинуть повні.

СОЛОМОН

Замовкла в покоях гудьба грімлива,
Спочив Соломон, і двома рядами
При ложі стоять херувими з мечами:
Шість тисяч — справа, шість тисяч — зліва.

Вони — охорона від мар гніточих,
І зсунуться хмуро в заснуого брови,
То зносять мечі небесні братове:
Дванадцять тисяч огнів сліпучих.

Проте закладають вої крилаті
У шіхви мечі. Видіння примарні
Пропали, розгладились брови владарні,
І сонний лепет лунає в палаті:

Моя Суламіто! Муко і раю!
Належать краї до руки моєї,
Я — владар Ізраїля, цар Юдеї,
Мене ж ти не любиш — і я вмираю.

О С В І Д Ч И Н И

Смеркання прийшло і вечір,
Буйніше лютів прибій;
Край моря сидів я і білим
Танкам приглядався хвиль,
І туга глибока порвала мене
До тебе, образе мицій,
Що всюди в'єшся за мною,
Що всюди кличеш мене,
Всюди і скрізь,
В свистінні вітру, в ревінні моря
І в грудей власних моїх зідханні.

Легким комишем написав на піску я:
„Агнесо, люблю тебе!”
Але на слова солодких освідчия
Набігли хвилі недобри
І змили їх.

Ламкий комишу, піску сипкий,
Хвилі пливкі, віднині вам не вірю!
Небо темнішає, серце стає буйніше,
І п'ястю міцною з норвезьких лісів
Рву я найвищу ялину,
В палаючу пашу Етни
Її зануряю і цим велетенським,
Насяклім вогнями пером
Пишу на темній тверді небес:
„Агнесо, люблю тебе!”

Віднині ночами буде горіти
В висотах вічне вогненне письмо,
І всі щонайдаліші потомки будуть
В екстазі читати слова небесні:
„Агнесо, люблю тебе!”

A З Р А

Кожен день султана доня
Вроди дивної гуляла
Надвечір біля фонтану —
Там, де води білі плещуть.

Кожен день стояв яєвільник
Молодий біля фонтану —
Там, де води білі плещуть:
Кожен день лицем блідіший.

Раз наблизилась царівна
І озвалась бистрим словом:
„Хочу знати, як ти звешся,
Де твій край, з якого плем'я”.

І промовив раб: „Я звуся
Магомет, з Ємену родом,
І походжу з плем'я Азра,
Що вмирають, полюбивши”.

К. Ф. Маєр
1825 — 1898

ПОХОРОН ШІЛЛЕРА

Два вбогі факели горять похмуро. Дощ
І вітру пориви затого вгасять їх.
Покров колишеться. Ялинова труна,
Звичайна, без окрас і навіть без вінка.
За домовиною ніхто, ніхто не йде!
Мов злочин у землі мерцій зарити хтять.
Носильники спішать. Лише незнаний хтось
В плащі, що сміливо круг нього вирував,
Ішов за марами. То людства геній був.

НОВОРИЧНІ ДЗВОНИ

Піднеслись в повітрі дзвони слави,
Вітер легко гне їх, наче трави.

Перші зови тихо відлунали —
Та з глибин нові бринять кимвали.

Натовпи гудучі йдуть без краю,
І без меж прибій громів зростає.

ПОДОРОЖНІЙ КУХОЛЬ

На полиці призабутій, в шафі чинячи порядок,
Свій найшов я подорожній кухоль, ще від батька спадок;
І, коли я порох років витирав на нім, здалося,
Мов гірський обвіяв вітер сивину мого волосся,
Мов запахли всі поляни, де я мав спочин дрімливий,
Мов струмки всі забриніли, де колись я пив, щасливий.

М. Грайф
1839 — 1911

ГІРСЬКІ ДІВИ З УНТЕРСБЕРГУ

Погорджує серце дів гірських
Народом поморщених карлів малих;
Їх мислі — про хлощів рослих
Для ігор, забав і послуг.

Як прийде на поле юнак стрункий,
Вони надлітають, мов рій легкий,
І золотом волосся мають,
І жати йому помагають.

Вихрують вони і манять женця:
„Ходімо, у нас танки без кінця,
Ходімо в нашу господу,
В печери гірські, в прохолоду!”

Що зробить, що вдіє з їх чаром юнак?
Недовго противиться він, неборак,
Бо волосу злотна сила
Навік його полонила.

І годі шукати хлопця того!
А згодом побачать неждано його:
Він спить на підхмарній вершині,
Далекий людям долини.

Ф. фон Зар
1833 — 1906

MISERERE!

З тисячі грудей,
з тисячі тисяч грудей
скарга в небо кричить:
„Боже, пожалься нас!
Поглянь: многоліке,
тисячоліке,
нас горе буття гнітить,
в розмаху лютім кривавлять нас
болю бичі.
Коли ж упадем
і зронимо подих останній,
востаннє зідхнувші, —
за нами встає
нове покоління
на муку ту саму,
ту саму біду . . .
Урви страждання, урви —
Miserere domine!”
Але, непочутий,
гасне під небом крик.
Сонце байдуже сяє з висот,
будить життя,
дощ благоносний спадає,
хліба зеленіють,
цвітуть дерева, рясніють плодами
і муку щороку живлять жнива . . .
Лише коли-не-коли,
неждано і мов на глум,
мимо промчать, б'ючи копитом неоглядним,
вершники Апокаліпсії.

Ц Е Г Е Л Й Н Я

Простір рівний і порожній
І калюжі брудно-жовті;
Над повітками гнилими
Зноситься димар самотній.

Люди зблаклі, наче витвір
Зблаклих глин, в яких роками
Риуться вони, німотні,
Труд провадячи порожній.

Насипають і приносять,
Місять, топчутъ, мнуть, рівняють,
Повторюючи бездушно
Форму цегли споконвічну.

Мляво тягнуться години;
Розпustившись порохами,
Розплivачись болотом,
Світ зникає тут і гине.

Е. фон Вільденбрух
1845 — 1909

Е М И Р И Й О Г О КІНЬ

Закривавленого, в ранах
Від мечів, несли додому
Маври своєго еміра,
Полишивши берег Ебра;
Безліч раз в боях без ліку
Владар іх звитяжцем був.

Низько голову схиливши
До слідів кривавих пана,
Сам в крові, в глибоких ранах,
Кінь ступав, що ніс еміра
Безліч раз в боях без ліку, —
Огир білий, ель-Магран.

З брами міста поспішає
Навстріч витязя дружина,
Гюльнагара вельми люба,
Обвила його руками
І поклинула: „Рятуйте
Повелителя моого!”

І сказав Меджнун похилий,
Що зглибив науку ліків:
„Так, тяжкі еміра рани,
В бій уже йому не мчати,
Та як хочеш ти, щоб жив він,
Буде жити, тільки знай:

З стін, з колон окрасу іхню
Ти здійми сліпучу зброю,
Подругу боїв колишніх,

Щоб очей не полонила,
Щоб йому не нагадала
 Про близкучі, славні дні.

Ти з палацу мідносяйні
Повинось гримучі сурми,
Вісниць подвигів колишніх,
Щоби слуху не будили,
Щоб йому не нагадали
 Про близкучі, славні дні.

Влій йому по тому в келех
Ці таємні, темні краплі;
Сила іх — в душі гасити
Все, що нас колись смутило,
Все, що нас колись втішало,
 І мертвити спогад нам”.

І вона влила ті краплі —
Там, де тіні найсолодші,
Там, де цвіт найзапашніший,
В тихім домі серед саду,
Від людей, осель оподаль
 Пана гоїла вона.

Звільна закривались рани:
Дві весни пройшли ослайні
По долині Барセルюни,
І побачила лиш третя:
Усміхаючись, між квітів
 Старець лагідний ходив.

То був він, емір хоробрый —
Та рука, що понад Ебром,
Як перун, мечем разила,
Нині гралася з квітками,
І в задумі зріли зелень
 Очі, гострені в боях.

Гюльнагара — поруч нього,
Люблляча, вона питала:

„Ти здоровий?” — „Так, здоровий”.
„Що болить тобі?” — „Нічого?
„То чому твій зір смутиться?”
„Бо чогось не маю я”.

„То скажи, чого не маєш?” —
„Я назвати його не годен,
Що я думав, що я мислив,
А знайти його не годен,
В серці мав я те, що нині
Зникло з серця моїого”.

Раз сидів під деревами
Він, під тінявим склепінням,
Гюльнагара — поруч нього.
Ралтом з дум він очутився,
Ралтом став на рівні ноги:
Що за голос залунав?

Він здаля котився, голос,
Був, як вітер, що недвижні
Води будить, зве на бурю,
Як сталеві рики сурен,
Як тяжкі громи кінноти,
Клич на подвиги, на бій.

Пролунав удруге голос,
Втретє, владний, повторився —
„Меч мені”, емір покликнув,
„Отира мого сідлайте,
Чую, знаю голос дивний:
То ірже мій ель-Магран!”

І розкрились давні рані —
Умираючи, схилився
Він на руки Гюльнагарі
І, всміхаючись, промовив:
„О, не плач, я вже одужав,
Я знайшов, чого шукав”.

Ф. Ніцше
1844 — 1900

З О Р Я Н А М О Р А Л Ь

Далекій всіх скорбот ярма,
О зоре, що тобі п'ятма?
Котись блаженно через час,
В висоти — твій дорожоказ!
Світам несеш промінну суть:
Гріх співчуття — його забудь!
Тобі наказом: чиста будь!

ПІНІЯ І БЛІСКАВИЦЯ

Зросла над звіра я і люд;
Я мовлю — але німо тут.
Зросла я в вись і в самоту —
Я жду: але чого я жду?
Заблизько я до горніх хмар, —
Я жду на громовий удар.

Е С С Е Н О М О

Став для себе я зглибимий!
Наче пломінь, невситимий,
Самопожираєсь я.
Світлом є, що я поймаю,
Бугіллям — що я лишаю:
Так, вогнем є суть моя!

НОВИЙ КОЛЮМБ

Подруго! — Колюмб промовив —
Генуезцеві не вір!
Він впиває далей повів,
В шир і синь справляє зір.

Найчужіше серцю рідне!
Генуя? — по ній! Руля
Твердість нас веде в свободнє.
Глянь вперед — земля? Земля!

Міцно стіймо! До отчизни
Путь запала. Божа щерть
Нас вітає з далечизни:
Подвиг, слава, щастя, смерть!

ОСАМОТИЛІЙ

Ворони мчать
До сел і покриком хрипким
Про сніг вістять, —
Добро тому, хто має дім!

А ти, блідий,
Назад — як довго! — очі шлеш;
В турбі який
Перед зимою в світ ідеш?

Дверми є світ
В пустині хмурі і скупі!
Утрати гніт
Спиняється не дасть тобі.

Путь серед зим
Тобі прокляття і наказ —
Шукає дим
Неб холодніших кожен час.

Линь в холоди
І спів пустинь, о пташе, знай!
В глум і в льоди,
Безумче, серце ти сховай!

Ворони мчать
До сел і покриком хріпким
Про сніг вістять, —
Горе тому, хто втратив дім!

ВЕНЕЦІЯ

Так недавно: брунатна ніч,
Я стояв на мосту.
Дальній надходив спів:
Злотна крапля текла
Ген по тремтливому лону вод.
Звуки, ґондолі, пісні
В далеч смеркову п'яно пливли . . .

Лютня — душа моя,
Торканя дивно, пісню свою
Тайно вплітала до співу з ґондолъ
В трепеті барвних блаженств.
— Хтось прислухався їй? . . .

* * *

Тиша! —
Про речі великі — я зрю Велике! —
Треба мовчати
Або ректи велично:
Речи велично, моя захоплена мудросте!

Я зрю в висоти —
Там котяться світла моря:
— О ніч, о мовчання, о гомін могильно тихий!...
Я зрю знамено —
З далей найдальших
Сходить, поволі іскріючи, зоряний образ до мене...

СОНЦЕ ЗАХОДИТЬ

I

Недовго вже тобі терпти спрагу,
Згоріле серце!
Обітниця віє в повітрі,
До мене подув ліне з незнаних уст,
— Велика свіж іде . . .

Вогненно стояло сонце мое над мою вполуднє:
Вас вітаю, що ви йдете,
Ви, вітри неждані,
Ви, надвечір'я свіжі духи!
Чужо і чисто пливе повітря.
Облудним оком
Косо зорить
На мене ніч? . . .
При силі будь, мое хоробре серце!
Не мов: чому? —

II

Дню мойого життя!
Сонце заходить.
Вже вод гладінь —
 В іскрінні злот.
Тепло діше скала:
 Чи добре дрімало вполуднє

Щастя на ній опівденний сон ?
Зеленосяйним
Ще грається щастям, його підкидаючи, бура безодня.
Дню моого життя !
Ти вечорієш !
Вже пломеніє око твое
Півпогасле,
Вже опадає рос твоїх
Слізний капіж,
Вже пропливає над морем білим
Любові твоєї пурпур,
Останє твое, барячись, блаженство . . .

III

Веселосте, злотна, приходь !
Ти — смерти
Солодший над все, претаємний передсмак !
— Чи путь я свою не пройшов забистро ?
Тільки тепер, як стопа стомилась,
Мене доганяє твій погляд,
Мене доганяє щастя твое.

Хвиля лише і гра кругом.
Все, що передше важким було,
Пірнуло в синю минулість, —
Празно стойти мій човен.
Бурю, плавбу — як забув він їх !
Втонули надія й жада,
Гладко море лежить і душа.

Самотносте съома !
Ніколи не чув я
Так близько солодку певність,
Так тепло сонців зір.
— Чи лід ще палає вершин моїх ?
Легко, срібно, риба,
В далеч мій човен пливе.

Ф. Авенаріос
1856 — 1923

ПРОВЕСНА

Зник у просторі
птиці перший клич.

Але низькодолом димучим,
дишучи тяжко,
б'ється вперед з залізом
могутній віл.

Позаду кроком твердим
людина йде
і кидає зерно
у хвилі чорночервоні,
що ними під плугом
піниться ґрунт.

Дощем vagітне,
небо над ними
послалось, широке,
в сонній силі.

КРИК ОЛЕНЯ

Місячна ніч
над широм гірських лісів,
мряка тонка
тумани ниже
і вітер свище, неначе
вмираючий дише.

Раптом — стогін !
То олень озвався. —
Стогне пристрасть
і кричить.
На всіх узбіччях крутих
в пітьмах усіх
мертве в луні
враз оживає,
схопилось і в ніч
воно посилає
скарги і клич
гучні —
і слабнє,
і никнє —
і знов
мряка, місяць і ніч.

Я. Ю. Давід
1859 — 1906

БАШТА ЖАХУ

Мені приснився сон, недобрий сон.
Хто може розгадати, поясни!

В темниці чорній я побачив двох
Повік ув'язнених за гріх — таємний
І їм самим незнаний. Загніздалась
Навколо темрява. Вона ввігнала
Обом нещасним в очі гострі кіті,
Їх сліплячи. Не знов ні цей, ні той,
Що в бапті, окрім нього, другий є.
І тільки раз на рік, єдиний раз
Стояло сонце так, що крізь щілину,
Якою розійшлося тяжке склепіння,
В іх люту пітьму закрадалось світло.
Раз в час нежданій долі засніла
Тремтяча смужка.

Підвелися в'язні

З плит, на які звалило горе іх,
Поволокли заліза за собою,
Наблизились — і при непевнім свіtlі,
Невірою і сумнівом обняті,
Розглянулися: жінка, чоловік.
Могутню приязнь враз вони відчули
Одне до одного, взялись за руки
— Кайдани далі не пустили іх —
І тихо перемовились словами
Потішними. Була безладна мова

Їх уст, але вона теплом блаженним
Наповнила серця.

І згасло світло,
І знов з потужним шумом тьма несита
Вгорнула іх крилом. Вони стояли,
З'єднавши дружні пальці, поки втома
Не розлучила їх. Але відтобі
Лунали часто шепоти у башті,
І кожний рахував понурі дні
І довгі, довгі місяці — до року,
Ждучи жадібно на хвилину світла.

Мені приснився сон, недобрий сон.
Хто розгадав, дай відповідь свою.

Б. Вілле
1860 — 1928

БРАТИ

(Wurzelgenossen)

Келія мріє
В бору величнім,
Овіяна сосоя
Шумом довічним.

Довірливу душу
Мають дерева
І всю таємницю
Відкриють ченцеві.

В побожному диві
Він наслухає,
Як шептіт незглибний
Гіллям промовляє:

„Пустельнику, рідний !
Ми всі — брати,
Корінь єдиний
Дав нам рости.

Пустельнику, брате !
Всім серцем своїм
Будь з нами в єднанні,
В єднанні святім.

О душі, єднайтесь !
Ликує скрізь
Орган неомірний,
Всесвітній ліс !”

І скрипку пустельник
Бере, умилений,
І їй сповіряє
Хорал блаженний . . .

О келіс мрійна
В бору величнім,
Овіяна сосон
Шумом довічним !

О. Ю. Бірбавм
1865 — 1910

ПРИЯЗНЕ ВИДІННЯ

Не вночі воно мені приснилось,
Серед дня його побачив я:
Луг, порослий зорями стокроток,
Білій дім за зеленню кущів,
Статуї богів між листом сяють —
І, спокою повен, я іду
З нею, люблячию, в прохолоду
Дому білого, в солодкий мир,
Що обох чекає нас, прекрасний.

О. Ернст
1862 — 1926

ГІМН ДЕРЕВАМ

О мої деревá!
Від днів дитинства, днів прочувань,
До вас говорю я, пляхетні друзі,
До вас говорю я безмовно, таємно,
І слово німе вам близьке:
Я в подиху вашім відповідь чую.

В темних стінах ваших бринить
Моєї душі луна —
І тиховійна побожність
Замовкливих покоїв,
І трепет священний
Полищених храмів
Поймає мене.

На чистім світанні я вас шукаю
Освіженим оком
І бачу: в колінах гілля наслухають
Роки дитинства,
Гойдаються в ваших кронах
Роки мандрівок.

Але, коли день западе
І срібне повітря ельфів
Крізь ваше гілля зорить,
А в місячнім сяйві звисають серпанки беріз;
Коли срібнорогий мандрівник небес
Душі, до нього обернені, в'яже
Зазовним світлом, —
Тоді на колонах ваших виснуть

Тіні туги,
І в тиску вашого віття
Тайни темніють і сяють,
Наче в грудях високих,
З Богом поєднаних душ.

Як часто, коли опівденна спека
Безліччю стріл над чолом гула
І тяжко томила мене,
Я коло вас, біля стіп находитив
Столітню тінь,
Що серце мое обімала ласково,
Наче столітнє вино;
Обітниці син,
Лежав я під вами і mrіяв
Ви, сходи зелені на небо,
І по вашім гіллі то здіймались, то сходили вниз
Небесні надії.

Ви, деревá,
Для мене есте найвищі
З божествених чад Творця.
На світі були ви
До нас, до людей,
І ваші крони хоронять
Минулого мову незглибну —
Будете ви і по нас,
І ваше ество
Прийдешнього зерно ховає
В поважнім мовчанні.
І без тривоги, без дум
Про те, що було і що буде,
Ви даруєте, мудрі,
Овоч і тінь,
Аромат і красу.
Величні, безмовні,
Ви розбужали
Над сутою людей,
Але не гордусте нами:
Лагідно клонитеся ви

До людських племен
І погляд шлете побожний
На зорі нічні.

Люди, що вам я любий,
Посадіть деревà на могилі моїй,
Щоб корінь їх тіло мое обняв,
Як руки ласкаві,
А чòла зелені, схилившись, співали
Про вèсни мені, що я снив
І їх не побачив.

Р. Демель
1863 — 1920

АРФА

Сосновий ліс, стривожений, стоїть,
на захід линуть хмари темношаті,
до гнізд німотне вороння спішить,
приглушене гуде гілля брунате
і стугонить мій крок.

Горбами цими я колись блукав,
не знавши бур великого жадання,
на наш правічний шум я не здіймав
давніше рук в високім пориванні,
о мужні сосни !

Неначе стовпіще гінких колон,
вони стоять, днедавні, посірілі,
і рине в тиску ще зелених крон
бадьорий повів стриманої сили,
як перше.

Мов дух підземний, велетка одна
підносить вгору руку дивовижну,
бунатим золотом горить вона
до кореня, розросла над недвижну,
сім'ю посестер.

Шаліють пальці в пориві тяжкім,
зусилля ниże їх голчасте руно,
мов захватом перейняті п'янким,
жагуче б'ють вони в закляті струни
на афрі дивній.

І з арфи ліне понад морем віт
могутній звук за хмари темношаті ;
його спізнав я з молодечих літ

і чую — стугонить гілля брунате:
прийди, прийди, о буре!

І я руки потужної жадав,
що в потиску могла б мою обняти,
і пальці я до болю простягав, —
ніхто не міг руки, всієї, взяти!
І я затис й в кулак.

У вирі пристрастей метався я,
метався між твариною і богом;
але віднині знай, душа моя,
єдину пристрасть у житті розлогім:
до світу!

Ринь, можна буре, ліс стрясай старий!
Стряси ѹ мене, підгоне передвічний!
Мчить вороння в тісноті боязкій.
Дай сил стояти в самоті владичній,
світе!

ТИХЕ МІСТО

Лежить в долині город;
блідий минає день
і піч надходить; зір нема,
не вийшов місяць, — на просторі
стоїть німотна тьма.

Тумани місто криють,
з високих спливши гір;
всі звуки, всі дахи, доми
закутали важкі дими,
лише дзвіниці мріють.

Мандрівника поймає страх, —
але, нежданий, заяснів
на дні, в тумані теплий огник,
і з уст дитинних залунав
хвалебний спів.

З ЦИКЛУ „ПЕРЕТОВОРЕННЯ ВЕНЕРИ“

Годі в думах ніч зорити!
Неоцінна стін оздоба,
В саді зацвітають квіти.
Так, моя скінчилася проба! . . .

По сліпій, жагучій ночі
Ясним оком я, владика,
Бачу плід, якого хочу:
Я — мов денні, ті велики,
Хижі птиці, що повільно,
Тяжко крила підіймають,
А, злетівши, легко й вільно
В леті певному ширяють.

І Н О Д І В Н О Ч І

Сутінь криє піль простори,
але бачить зір ясніше.
Вже іскряться перші зорі,
пісня коника дзвінкіша.

В звуках — образи лагідні,
звичне почало дивніти,
за лісами небо блідне
і тримтять чистіше віти.

Ти, йдучи, не бачиш: світло,
многобарвне і принадне,
подолавши млу, розквітло.
Мить — і ти стоїш, безвладний.

Марія Янічек
1860 — 1927

ЛОВИ ЙІ!

В короні зеленій дерева в лісі
сиділа юність моя золота
і звалася: лови, лови мене!

На дерево вибралась я, поривалась
її впіймати;
але, сміючись, підіймалась вона
вище, все вище . . .

З рожевого краю
плавнокрилої хмарки
кивала юність моя золота:
лови, лови мене!

І вибралась я на гору,
в самоту,
де хмари живуть, —
її впіймати.

Та вище, все вище
вона підіймалась.
З густозолотного слява
зорі світової
її обличчя
схилиялось і звало:
лови, лови мене!

Тож вище, за нею,
до зір!

Г О М О Р Р А

Звіром хижим і хтивим
Скрадається містом огонь,
Блідим і прекрасним дівам
Не чути його крізь сон.

Вони спочивають з утоми
По учті і танцях бучних,
Нааустріч дневі новому
Підносяться груди їх.

Їм сняться утіхи темні
І щедрі, царські дари,
Звуки гарфи таємні
І пориву світлі вири.

Їм сняться крила сніжисті —
Враз рогів крик залунав:
Червоний, в гріховнім місті
Гнів Єгови палає.

Т Р I Ю М Ф

„Яке чудне дитя твое”, — казали люди.
Бідна Міріям!

„Яке прекрасне дитя мое! — вона гадала.
Щаслива Міріям!

„О, як його люблю я!” — мовила безсмертність.
Царіця матерів!

К. Буссе
1872 — 1918

Десь поза горами, люди казали,
Щастя живе і цвіте, як сад;
Виrushив я і шукав повсюди, —
Сумно, в слізозах вернувся назад:
Десь поза горами, в далечі дальній
Щастя живе і цвіте, як сад . . .

ЛІТНІЙ ПЕРЕДПОЛУДЕНЬ

Сонми цвітуть конюшини
І луки червонять, —
Далеким шосе невпинно
Червоні гусари мчать.

Сонця осяйна корона
Над світом палає всім,
І йдуть ескадрони
В блиску й паху п'янкім.

Лункі розтинають фанфари
Простори тишини,
Червоні царські гусари —
Їдуть і йдуть вони.

ПОЧАТОК ОСЕНИ

Надходить осінь; дивно день поблід,
В траву спадає глухо спілій плід,
Лелеки в дальню путь готові знов,
Ніч довша і землі холоне кров.
Небаром лист умре, і прийдуть двоє.
— Коли, мій друже, рушу в путь з тобою ?

Рікарда Гух
1864 — 1947

С П О Г А Д

Березою я молодою
Росла на горі у прадавні дні,
І місяць блідою рукою
Волос зелений чесав мені.

Над прірвою стан я хилила,
Вітер висот мене колихав,
Танцюючі хмари ловила
В сіті гілля для минутих забав.

В серді моєму мовчали
Блаженства і болю всі голоси,
Шуміла, блякла, буяла,
В тінях моїх дрімали часи.

А. Гольц
1863 — 1929

* * *

З білих хмар
мрійний, могучий, мовчазний, сяючи в сині
[бліскучій,
мигтючий, мінливий замок встає !

Дзеркальні озера, блаженні луги,
співливі джерела в смарагді трав !

В високих, сліпучих, світючих його покоях
живуть
днедавні богове !

І завжди,
над вечір,
як сонце в пурпурі тоне,
палаютъ його сади;
дивá їх трепетом повнять мене,
і довго . . . стою я.

О спраго !

Ніч напливає потому,
гасне повітря,
тремтливим сріблом море мигтить,
і понад світом усім
віють троянд аромати !

Перед моїм вікном
співає птах.

Тихо я наслухаю; гине серце мое.

Співає про те він,
що мав я — так повно! — дитям
і потім забув.

Прекрасна, зелена, м'яка трава.
Я в ній лежу.
Серед кульбаби.

Надо мною
тепле
послалось небо:
розлога, трепетна білість;
тихо, нечутно вона закриває
очі мені.

Леготу повів . . . пестливе бриніння . . .

Далеко від мене
світ.

Щось ніжно-червоне повнить мене всього,
і часом
я чую виразно, як сонце
пливе в крові моїй.

Все зникло. Крім мене.

Блаженство!

* * *

Над світом пливуть оболоки.

Зелене, тече крізь ліси
світло іх.

Серце, забудь !

Тихе сонце
снує заспокійливі чари,
під колихливими квітами безліч потіх зацвіло.

Забудь ! Забудь !

Чуєш: в глибинах древесних шах заєвистав...
Він пісню співає свою.

Пісню про щастя !

Про щастя.

* * *

Червоні трояндди
май темний спис оплели.

Крізь зарослі білих лілей
май пробивається кінь.

З зелених озер
діви стрункі виринають —
в волоссі комиш, без одінь.

Я йду, мов викутий з криці.

Побіч мене
день-у-день
птиця-фенікс летить
і співає.

* * *

Білі мої, мармурові пальці
обторкують перса мої.

Мене створив Корінт; я зріла море.

Сотні літ
під грузами храму
в землі лежала я чорній.

Між будяків червоних паслисъ вechорами кози.

Грав не один пастух на могилі моїй квітучій.

Сотні літ я мертвa була.

А нині сяє сонце, сміється небо, я живу!

На плечі мені, крізь зазублене листя
спадають п'яти тримтячі.

Розкрившись повно,
очі мої
пильно глядять на зелену воду.

В широкім, навислім листі каптанів
грає відбитe
світло Й.

Х. Моргенштерн
1871 — 1914

А Л Е Я

Люблю я алею рівну,
Її гордовитий біг;
Впадає вона в переливну
Бухту небес голубих.

Я нею лечу в безмірне,
На кітву в вічності став.
Наче легенда сумирна,
Час у мені відлунав.

Крилом я далі вдихаю,
Куди не сягає смерть —
З усіх безкрайні палає
Грізна, стопломіна твердь.

В Е Ч І Р Н І Й Д З В І Н

В довгі хвили твої,
глибокий дзвоне,
я голос вкладаю тихий
смутку мою;
в твоє коливання
вливається смуток
коротко, весь;
віднині збратається він
з вічним співом
дзвона буття,
дзвона долі,
який
над нашим чолом
гуде, гуде, гуде.

ПЕРШИЙ СНІГ

В зимовий ліс
з глибин сріблясто-сірих вийшла
струнка козуля
і обережно, крок за кроком, пробує вона
недавно випалий, холодний, чистий сніг.

Про тебе всі думки мої, прекрасна.

* * *

Горе, горе,
я пориваю ваші серця,
як дзвони лунати
за шнур поривають.
Дзвони іпроте
висять недвижні. —
Кривавляться пальці,
кривавиться серце,
відходити мушу . . .

РУДОЛЬФ ШТАЙНЕР

Як забувас в хмарний день людина
про сонце, —
але воно сіяє безнастінно, —
так можна в хмарний день тебе забути,
щоб потім знову
потрясено, осліплено відчути,
як невичерпно, далі, далі й далі
твій соцієянний дух
нам сіяє, темним мандрівцям.

В Е Л Е Т З Е М Л І

Тисячу сажнів
вглиб прокопай —
твій заступ пробудить
склепіння лунке :
круглу темницю,
дванадцять залізних стін —
там велет землі
в полоні.

Чи чуєш ти
його при праці ?
Раз п'ятою,
раз п'ястуком
бухає він,
карком широким глухо
б'ється об стіни,
вгризається в них
нігтем і зубом —
то мовчки,
то з ревом,
як сотні биків.

Наче осика,
земля трептить . . .

Потвори морські,
сполошені, кинувши гру,
на суходоли мчать . . .
Відьми вогненні,
сиплючи іскри з волосся, лишають
кухні свої . . .
Все, що спало
в полях і на скелях,
встає і стрясає сон.
Міста і країни
гинуть
в пащах безодень.

Моргенштерн

Ще чути його
чи стишився він?
Слухай:
буркіт, скрегіт і посвист!
Старий заснув.

СХІД МІСЯЦЯ

В закляклім і чорнім
ліснім верховітті,
що в небо поблякле і смеркле
привиддям встає,
висить велика,
бліскуча
миляна банька.

Поволі вона
виривається з віт
і знаходить вгору,
в етер.

В хаці, внизу
Пан лежить,
очеретина
довга в устах,
піна на ній
ставу близького,
засохла, мигтить.

Баньки видимав
веселій бог;
всі вони лопали,
наче на глум.
Тільки одна
мужньо держалась
і полетіла
понад гіллям.

I, несена вітром,
вона, мерехтлива,
пливе над землею,
все вище злітає
куля крихка.

З стукотом серця,
з подихом здержаним,
дивиться Пан
їй услід . . .

Г. Штолъценберг
1857 —

* * *

Об синє склепіння неба
я крила зламав.

Нині живу я в хатині
серед квіток.

Два голуби в'ються при вікнах моїх,
при ватрі моїй — жона.

Північ.

Вона спочиває на ліжку.
Я прислухаюсь.

З дальніх висот
зорі бринять.

Вона усміхається снові... як гарно!
Я ридаю.

Й. Шляф
1862 — 1941

ЗИМА

Прекрасний летить херувим;
широкобілим
ніжним крилом
в темряві він мерехтить
і острахом ниже — німий, холодний,
солодкий, як воля Божа,
овіянний шептом отчинних пісень.

ДОЩ

Бором тихим він іде —
сірий чоловік,
сірий спів його бринить,
і вмить стихає птаства крик.
Недвижно сосни височать;
їх віти, темні і душні, мовчат.
З глибин далеких
озвався грім.

А. Момберт
1872 — 1942

СХІД МІСЯЦЯ

Було це в місті, хмурім і великім;
я, мандрівник, мав там заночувати.
По довгій вулиці проходив я
В марінні, що його наносить присмерк.
Враз я відчув незнаного чогось
пронизуючий, сковуючий подих.
Стояв нерушно люд перед домами.
Всі, різники і пекарі, дивились,
захоплені, з блискучими очима,
в далекість вулиці, що простягалась,
як рівний шнур, від заходу на схід.
Червоним пломеніючи вогнем,
підводилася там владарна куля,
переборовши чорних хмар вали.
О пломінна . . . о куле велетенська . . .
Я і вони дивились і дивились
на неї, і божественне чуття
вступало, невідоме, в наші душі.
Навколо — шепот кроткий і побожний,
один з юрби, я бачив, скинув шапку . . .
Враз залиував по бруку крок тяжкий,
і хтось глузливо мовив: „Нерозумні!
Щò очі вступили? Це ж тільки місяць!
Я обернувся — сотня кулаків
нешадних підвілася і спустилась,
і він упав, крикун зухвалий. Вмить
у замішанні всі спинились, наче

збудились раптом по глибокім сні, —
і, як ватага боязких злочинців,
роздіглись люди по домах червоних.
Віконниці гrimлять . . . могильна тиша . . .
Збентежений, я підійшов поволі
до чоловіка, що лежав, як мертвий.
Так, мертвий. Він уже не дихав. Вираз
нерозуміння, подиву стояв
в очах червоних. Поруч нього — скло
розвитих окулярів золотих.
Я глянув на його убивцю, місяць.
Він вгору йшов, він меншав і жовтів
і за годину срібним стати мав.

* * *

Під спів grimучий я море створив,
і постаріло море, і мало безліч років;
я сам, як прапівніч, став старий —
і втратив спокій і образ свій,
і запав у похмурий сон,
осипаний перлами пінних колон.
Клекотали орли ненастально
і шугали в печерах мого убрання.

Всі мої душі спали.
І сонце сяйливе з глибин постало.
Здригнувся я,
бо стежив самого себе, як змія:
моя рука, підведенна круто,
розкрпла небо закуте
і сонце пустила з нього
на злотні дороги.
Творить далі рука — і далеко мій дух:
лежу я, орли клекочуть окруж,
все без волі моєї росте і диші.

Момберт

Лежу я: тиха людина в тиші.
З сильфами повіз промчав, переїхав мене;
життя зацвітає, нове і буйне.
З вод підвелася, пишно руниться
зелена земля
і келехом щастя горить здаля, —
і дивиться пильно око мое,
як між галуззям синиця
гніздо на світлій березі в'є.

* *

Коли я від тебе йду
— ще підо мною бриняль мarmурові сходи —
чую, зміняється постать моя і лише:
буду хробак я? Чи буду янгол?
З темних лісів я прийшов до тебе
сюди, в мarmурове, сонячне місто.
Цілуй мене
в златне волосся!
Проте в мені —
тисові темні ліси.

* *

Тут маю я шпиль, щоб на нім заснути.
Тут плинуть — так близько — хмари легкі,
що чоло воложать і руки гарячі.
І місячним сяйвом просяклі, співають блаженно
внизу водоспади.
Я світом владав. У себе вбирав я
всі вогні і все щастя було мое.

Тут маю я пшиль, щоб на нім заснути.
Тут снить Замріяний сон супокою
між нагромаджених світлих скарбів, —
в серці величі людської снить.

ПІСНЯ ДРІМОТИ

Спадає тихий сніг на землю.
Спадає тихий сніг на серце.
Небаром нас укрис сніг.

Прекрасна ти в утомі,
жено молода!

За млою білою червоне сонце мріє,
За млою — серце огняне.
Воно до втоми сяло,
любило до утоми,
а нині — час спокою
і сну.

В прекрасний сон затонеш ти,
жено молода.

* * *

Мій дух далеко на морі.
Там корабель і вогкий вітер.
Простір вод.
І шум.

По вулиці йде старий чоловік.
Входить в оселю мою.
Я чую кроки тяжкі; він на сходах.
При сходах піниться море.
Шугають чайки над чолом його.

Входить він до кімнати.
Знаходить мене; я сиджу в кутку,
старе, брунатне пальто на мені.
Він руку мені подає.
Я киваю. — Він говорить.

Давін на судні лунає.
На півдні смugoю — дощ.
Світло пронизує горішні хмари
і далеч яснить — по водах близкучих
від обрію мчить корабель.

Старий стискає руки мені.
В лиці і в очі мої глядить
дошитливо, довго: — людини він не знаходить: —
риба підносить голову срібну із хвилі: —
птиці морські пролітають покоем:
крила сліпучі і крик лункий.

* * *

Лежав я. Любляча лежала поруч мене,
край моря, що було вогонь і блиск,
і наготу мою велику обіймала.
Стояла коло нас потужна з'ява:
людина в подиві глибокім, що втопила
свій зір над острови численні і над скелі,
і на лиці її, розкритім повно,
червоне світло бушувало хвиль.
А там, далеко, між горбів безводних
отаборилось військо зброєносне, —
і світло хвиль червоне відбивалось
на панцерах білоблизкучих,
на сірості очей.

А я лежав. Я свіже пив повітря волі.
Я вільний був, як усміх уст моїх.
Я вільний був, як море з близку і вогню.

* * *

Тут є все.
Є гори, хмари пливучі.
Безліч озер і безкрай рівнин рясноплодих.

Тут є все.
Ліси і поляни і любі луки.
Долини, сповнені співу птиць.

І тут стоїть мій намет:
при джерелі малім;
тільки з стихій споруджений він:
з світла, етеру, з моря;
з духу людини.
Віють вітри.
Берег ослали квітучі фіялки й тюльпани.
Сиджу я ночами в нім.
Тоді на моїм плечі спочиває
срібнопобожно місяця сери.
Поруч сидить танцівниця небесна.
В серці моїм завершився час.
Світу всього співців звучить за наметом пісня.

* * *

В човнах простягшись. І човни гойдались
і стукалися кілями своїми.
В нічній воді загрузли мляво весла.
І наші голови на облавках лежали,
великі, буйні і самотні,
і очі блискали під пlesкіт вод гортаний.
Багато хто по довгій спав плавбі
і по близкучозоряніх ночах,
тепер наблизившись до узбереж
незнаних. Ми проте, найглибші, ми,
ми, недримотні, в напрямі дивились,

де місто зносилося в розкішній наготі
з палатами і баштами, яскраво
освітлене, і з людом, що роївся
на площах мармурових і широких.
Ті, що за мною йшли морями мислі,
і я, замріяний іх демон:
вглядались ми жагуче, гостро, сласно
в близький, такий досяжний край людей.

* * *

Як я проснувся, море дихало
і споглядало місяць. У човні
сиділа поруч тінь висока. Срібний
шолом на голові.

— Простяг я руку
до неї, я простяг в ніщо. Моя
відбилась у воді рука, вся срібна.

Я рік: „Такий ти зимний і ясний,
у срібних жилах кров твоя тече,
крізь тіло мчить твое свободно чайка,
живеш ти тут: у місячному сяйві,
на рівняві дзеркальний. Ти не хочеш
і не надієшся. Ти незворушний”.

Він рік: „Такий ти страшно боговитий,
ти сповнений суперницьких народжень,
твое лице стоптали і спалили
безумство і жадоба. Ти домуєш
в містині вечора; каміння мрій
пустельне і великі павуки
тебе обтяжують. Бушуєш ти
і мрієш. Ти живеш”.

І тінь склонилася ніжно до моїх
грудей. Чолом своїм відчув я свіжо
шолом з сріблá.

Р. Шавкаль
1874 — 1942

СУМИРНА ДУША

Сумирну душу, в якій відбиваються гори,
Велику душу з дивами глибин найглибших,
Прозору душу без сліду джерел укритих
Не буду я мати повік, ніколи.

В душі мої — глухе закипання,
Потужний прибій і мілливі води,
Барви розбіжні і завжди нові джерела,
Гарячі джерела і злі крутежі раптові.

БЕРЕЗЕНЬ

Чужинко з образом блідим,
О весно властевиво тиха,
Ти входиш кроком нелунним
І все поймаєш, тужна втіхо!

Твій подих носиться в садах,
В садах тремтить несміла брость,
І плине в долах і полях
Твій пах п'янкий і мила млості.

І чус страх і біль без меж
Моя душа, на спів багата:
Ти ждав, жадав весни — і все ж
Не можеш й про це сказати.

Л. Грайнер
1876 — 1926

ЛЮБОВ

Ми, двоє тіней, з двох світів прийшли
Зустрітися під ясенем. Поволі
І в самоті пливли ми серед мли,
Шукаючи ночівлі в дикім полі.
Глибоку мить стояли поруч ми,
Знайомі споконвіку, привітались,
Збуявши в щастя, стали ним сами —
І розхилились потім і розпались,
Зникаючи в нічні прадавні тьми.

ДОМИ

В камінь пустили свій якір доми. Вони — кораблі.
Якорі, ранком засяйте в шир колихливий землі!
Щогли, над долом збуяйте, ростіте в вітрі легкім!
Сильні, над гомоном рік скеровуйте кожен дім.
Грифом назву я свій. Вітрилом — кожна стіна.
Доме, пойми ліси, далекості пий до дна;
Ринь понад гори, в злотні розаливи! Їх пойми!
Поки вітрила пов'януть, причалимо в світло ми.

С. Цвайг
1881 — 1942

ТЕМНИЙ МОТИЛЬ

Мій край в короні вечорів погідних
Зо мною ще. Але душа тремтить
На звук пісень бездомних і безрідних
І чує біль незнаних лихоліть.

Неначе нагадка, смутна й лагідна,
Спів братній в бран бере мої чуття.
Над садом юности моїм завидна
Мотиль літає темний прочуття.

Значущі стали міднодзвонні кроки
Годин і діб. І поглядів жінок
Лиш так несу я поблиски глибокі,
Як руки боязкі сухий вінок.

ДИМ, ЩО ПІДНОСИТЬСЯ

Мрійно в тишині смеркання
Туляться ряди домів,
Тліс в печах жар останній,
Теплий попіл побілів.

Рух заник і вигас гомін.
Лиш над дахом ще тремтить
Ніжна нагадка про пломінь:
Дим, що йде в нічну блакить.

Вже вогневі неналежний,
Хоч народжений у нім,
Срібний, кроткий, нетутешній,
Оболокам брат легким,

Танучий і невагомий,
Він підноситься в простір,
В супокійне, незникоме
Сяєво небесних зір. —

Чи не в цім лежить укрита
Мрія всіх моїх хотінь:
У паланні проясніти,
З тьми підняться в височінь,

Де сіяють зорі білі,
І, як пломеню дитя,
Ввіятись в отчинні хвилі
Безбережного буття?

ОСІННІЙ СОНЕТ

Уже давно спустилися дні високі
Наниз по сходах літа золотих;
Спадають тіні, ранні і широкі,
З дерев у руки вечорів густих.

Пустіють груди піль. Гілля розлоге
Плодом горить, доспілим і рясним,
І небо стало неспокійно-строгое
Від хмар, що линуть натовпом прудким.

Ліс ронить листя. В далині без сліду
Табун тремтливий ластівок зникає. —
Розкрай же душу для осінніх снів!

Над книгою схилившиесь краєвиду,
В багатобарвності її рядків
Ти зриш слова солодкі: все минає.

СІРА ЗЕМЛЯ

Хмари в тлінні холоднім
Нависли на поле бліде;
Осінь світом самотнім,
На флету граючи, йде.

Що близько вона — не вгадаєш,
Не вловиш таєний спів —
І все ж ти його відчуваєш
В поблякlostі сірих нив.

ГІМН ПОДОРОЖІ

Рейки, з заліза жили блакитні,
Мов сіть гомінка, обплели весь світ.
Ринь, серде, за ними! В мандрівки привітні!
Ти в леті забудеш закон і гніт.

Ти в леті втечеш від тісної покори,
Ваги ти своєї уникнеш оков.
Кинься в незнане, кинься в простори
І в далях себе ти здобудеш знов!

Лиш поштовх — і крила вже зашуміли,
І грудь крицева для тебе гуде,
Падають навзнак горби і схили,
Нове триблаженством тобі цвіте.

І б'ються кордони, мов скло, і єднає
Для тебе всі мови Одности Дух,
Що, доброприхильний, в буяння безкрай
Народів Європи клонить свій слух.

І в мчанні легкому в далеч столику
Зростає душа, світліс твій зір. —
Наш світ — під музику він велику
В пурхливім танку спочиває між зір.

Б Р Ю Г Г Е

Доми — наче давні палати. Дрімливі
Присмерки в креп їх вдягають свій.
Навколо безлюддя. Мов по розливі
Веселого свята, як гості шумливі
В далекості ночі зникнуть німій.

Ржавіють запори брам отяжілих —
Минулися стрічі і дні пишнот,
І ветхі зубці на дзвіницях стемнілих
Тонуть покірно в туманах безкрилих:
В тоскному морі сивих самот.

Де зносяться мури, млюю припалі,
Постаті mrіються в нішах крихких
І, дар благостиєнний своєї бувалі,
Шепчуть безмовно легенди прив'ялі
В тугу глибоку вулиць глухих.

Г. Гайм
1887 — 1912

UMBRA VITAE

Тісняться люди на міських майданах
І в небі бачать знамено напасти:
Хвости поломінні комет незнаних
Черкають вежі, чорні і зубчасті.

I астролòги на дахах найвищих
Великі труби в небеса втупляють,
I чаклуни, що з вікон на горищах
Ростуть у пітьму, зорі заклинають.

Самоубивці юрмами сліпими,
Пропаще я шукаючи світами,
Ідуть, зігнувшись, тропами нічними
I пил збивають мітлами-руками.

Вони самі — як нетривалий порох;
Вже волос іх спадає на дороги,
Вони спішать умерти на просторах
I голови кладуть на перелоги,

Здригаючись часом. Худоба поля
Наблизиться і рогом б'є без тями
В іх животи. Вони лежать навколо,
Поховані під травами й тернами.

Моря спинилися. Кораблі зампілі
Гниють понуро на німім безмір'ї,
I зникла течія, розтали хвили
I всіх небес замкнулися подвір'я.

Довічно мертвими дерева стали,
Бо щезла в світі житьова спонука,
І простягають на путі запалі
Сухі і непорушні пальці-руки.

Підняться намагаються вмирущі,
І враз, як мова ім в устах постане,
В них розпадається ество минуше,
І б'ються, наче скло, іх очі тъяни.

Сkrізь тіні множаться. Глухі, змертвілі.
І мари плинуть повз доми без краю,
І хто проснеться, світлом отяжілій,
З повік поблідлих сон важкий стрясає.

Б О Г М І С Т А

На стовпищі домів він широко сидить.
По чорному чолу вітри лягли мутні.
Він, повний лютості, у далечіні глядить,
Де заблукалися оселі самітні.

Вечірні промені на череві горять
Ваала. Перед ним міста упали ниць,
І дзвонів клекоти до нього вгору мчать
Від моря чорного нелічених дзвіниць.

Як корибантів тан, розгойдані громи
Майданами пливуть — і, цій музіці в лад,
Похмурий фабрик чад і коминів дими
До нього тягнуться, кадильниць аромат.

Гроза встає в кущах його набряклих брів.
Вже вечір темрявий в оглухлу ніч запав,
І вихри дивляться, рій хижих яструбів,
З-над волосу його, що в гніві ставма став.

Кулак м'ясистий свій він простягає в тьму.
Стрясає тяжко ним. Огненне море мчить
В шаленстві ярому — і вулицю німу
До ранку тъяного жере і попелить.

В СЕРЕДИНІ ЗИМИ

Відходить люто рік. І дні змалілі
Розкидано в зимі, немов халупи.
І ночі без годин і без світіння,
І сірих ранків образи похмури.

Пора весняна, літня, все минає,
І кожен плід бруната смерть забрала.
І інші, зимні зорі в тьмі, яких ми
Передше з кораблів не споглядали.

І кожне без доріг життя. І кожна
Блудна є стежка. І не знати краю.
Хто Одного знайшов, його не має:
Бо той порожні руки простягає.

* * *

Вій довгі твої,
Очей твоїх темні води,
Хай порину я в них,
Хай в глибину я піду.

Спускається в шахту гірник
І тьмяну колишє лямпу
Над тінями стін тісних,
Коло воріт руди,

Глянь, я спускаюся вниз:
В лоні твоїм забути
Все, що вгорі гrimить,
Ясність і муку і день.

В полі, де вітер стоїть,
П'яній житом, ростуть
Просто блакиті неб
Хворі, густі терни.

Дай мені руку,
Хай зростемося ми,
Вітрові здобич,
Птах самотинних лет.

Будемо слухати вліті
Орган громовиць ослаблих,
Купатись в осіннім свіtlі
На березі синього дня.

Часом зупинимось ми
Обіч колодязів темних:
Заглянути в тишу глибоку,
Нашу любов найти.

З тіней злотних лісів
Вступимо в зáграву ми
Вечірню, яка чола
Кротко торкнеться твого.

Божественний смутку,
Вічної крила любови,
Глек піднеси,
Сон випивай.

Крок наостанку спинімо,
Де море в жовтавих плямах
Уже до вересня бухти
Тихо пливе.

На горах спочиньмо,
Де квітів нужденних дім,
Де вітер співучий повз скелі
Рине вниз і тремтить.

Але з тополі, що в Синь
Зноситься Вічну, брунатий
Падає лист — і на шій
Твоїй покоїться він.

Всі краєвиди мрійна,
Склиста сповняє синь.
Гаї всі, кущі над рікою,
Що в дальню тече далечінь.

Ескадри легкі, оболоки,
Білість радісних лав,
Берег небес за ними
В сяйві і вітря розстав.

Коли ж настане вечір
І в сон затонемо ми,
Мрії легкою стопою,
Гожі, виходять із тьми.

В світлих руках кимвали
Несуть, кимвали звучать,
Шепчуть вони, їх свічі
Перед лицем горяТЬ.

В. Газенклемер
1890 — 1940

РОКУ 1917

Гартуй своє горе. Гартуй свій гнів.
Гори понад крицю самотніх огнів.

Не вір, як тебе сповістять листи
Про вбиту людину, що то не ти.

Не вір, коли при очах твоїх
Мати виносить дітей малих

З димливого горна ревучих боїв,
Це горе несвітське не ти вчинив.

Погляд на нужденну труну: з лахміть
Мертві, заклякла нога стримить.

Перед тілом чужинця, в якому кишать
Черви, схились і себе винувать.

Муку нелюбу прийми, як свою,
Всіх, що загинули в цім бою.

І погляд, що синь востаннє впиває,
І зов, що прокляттям глухо запав;

Кричуше повітря, нестерпне чуттям,
І грубий поштовх у холод ям.

Коли ще в душі твоїй частка мала
Тремтить, що той жах пережити могла,

Хай росте вона, щоб повстати враз
Для бурі, в якій розпадеться час.

З порожнеч розшаліх, під трубний гуд
Виходь на страшний, о людино, суд!
А візьмуть на страту тебе кати,
Мужайся! На Бога звірся ти:
Бо серед убивства, зради і зла
Знов заяскріють добре діла;
Бо сила сердець, шляхетних уми
Злинутъ під небо легкими крильми;
Бо сонце, що світить на добрих і злих,
Оплакане ріками сліз світових,
Що в нього влилася вся наша кров,
Правому дневі засяє знов.
Гартуй своє горе. Гартуй свій гнів.
Богню, розгоряйся! Час наспів.

Елізабет Коттмаер
*1902

ПОДОРОЖНІЙ

I

Мені чи належить дах ?
Чи я належу цим стінам ?
Ні, ледве : ах,
Вітрам віддатись би змінним,
Набеаbach шти в світи,
Себе щоб найти.

II

Чи маку ярій цвіт
Я обмину, — бо він минущий ?
Забудеш ти привіт
До мене свій і сміх цілющий.

В тобі за рік проте
Мисль зійде пелюстком червоним.
Що перейшло, росте
З душ, — якщо значило воно нам.

ВЕЧІРНІЙ СНІГ

О, над обрієм глухим
Хмара вже підносить крила !
Глянь : та муть, що день гнітила
Снігом падає легким.

Нерозв'язаним, сумнівним
Не смутись : вечірній час
Прийде і потішить нас
Тим, що ранок потаїв нам.

ПРОВЕСНА

Коли, обскакавши весь обрій, став західним вітер,
поклалися зорі спочити,
яскрінням зимовим стомившись,
у хмари пухкі і вовнисті.
Сніг — він податнішим став
і м'яко прийняв, без хрускоту,
кроки проходжих,
і в мокрих, чорних слідах їх
знову набухла земля.

Під склистим покровом морозу ранкового
знаки залишились,
темні, обітниці вогкої сповнені;
так ніби нічною порою
стòпи весни обережні
землі, що чекає, торкалися.

П. Целян

*1920

* * *

Я перший з сині п'ю, що ока ще свого шукає.
З твоїх слідів я п'ю і бачу я:
ти, перло, котишся між пальці і ростеш!
Ростеш ти, як і всі, що їх забуто.
Ти котишся: градина чорна смутку
спадає в хустку, білу всю від помахів прощальних.

* * *

Лист, осико, твій ясніс сиво в пітьмі.
Сивини повік моя не знала мати.
Кульбаба, така зелена Україна.
Не вернулась в дім ясноволоса мати.
Хмара дощова, чи край криниць баришся?
Плакала за всіх моя сумирна мати.
Зоре кругла, ти плетеш злотисті петлі.
Серце, сталлю ранене, носила мати.
Ви, дубові двері, хто з завіс вас вирвав?
Знов прийти вона не може, кротка мати.

ПРИМІТКИ

- 1). Вірш Ф. Шіллера "Вечір" (стор. 20) написаний за такою метричною схемою:

/ - / - - / \ - / - / -
/ - / - - / \ - / - / -
/ - / - - / -
/ - - / - - /

- 2). Вірш Новаліса „Умираючий геній” (стор. 45) написаний т. зв. алкеєвою строфою (див. наступну примітку).

- 3). В своїй творчості Ф. Гельдерлін любив послуговуватись алкеєвою і асклепіядовою четвертою строфами. Вміщені в цій антології його вірші: „Боги”, „Захід сонця”, „Ввечорі”, „Вранці”, „Вечірня фантазія”, „Просьба” і „До Парок” написані алкеєвою строфою, а вірші: „Людське схвалення”, „Гайдельберг” і „Перепросини” — асклепіядовою четвертою строфою. Наводимо нижче метричні схеми цих строф:

Алкеєва строфа

- / - / - / - - / - /
- / - / - / - - / - /
- / - / - / - / -
/ - - / - - / - /

Асклепіядова четверта строфа

/ - / - - / \ - - / - /
/ - / - - / \ - - / - /
/ - / - - / -
/ - / - - / - /

- 4). Вірш П. Целяна „Лист, осико, твій” (стор. 121) пов’язаний з Україною, що є батьківщиною цього німецького поета: він народився в Чернівцях.

З М И С Т

Ангелюс Сілезійсь

Бог — це вогонь в мені	стор.	5
Є тільки я і Ти		"
Спинись!		"
Ні, Бог не спочивав		"
З любови йде краса		"
Любов до Бога в дім		"
Я в смерті не вірю		"
Тут в Бога я течу		"
Безумний трудиться		"
Людино, сутня стань		"
Мій друже, чим ти є		"
І небеса малі		"
О маєстате мій		"

Ф. Г. Кльошток

Смерть	"	7
------------------	---	---

Й. В. Гете

Границі людства	"	8
Ганімед		9
З циклу „Римські елегії“		10
З циклу „Античні формі наближаючись“		13
Не був би соняшник наш зір		14
Світ бачити		"
Ти в мірідах		15
Старість		16
Що вдієш ти з світом		"
День неможливо дніві показати		"

Ф. Шіллер

Рукавичка	"	17
Діва з чужини		19
Вечір		20
Надія		"
Іоаніти		21
Сіяч		"
Одіссеї		22
З циклу „Присвятні таблиці“		22
Ідеальна свобода		23
Дитя в колисці		"

Теофанія	.	.	"	
Безсмертя	.	.	"	
Геній з оберненим факелом	.	.	"	24
Дожидання і здійснення	.	.	"	
Наука	.	.	"	
Кант і його коментатори	.	.	"	
Ф. Гельдерлін				
Боги	.	.	"	25
Коли я хлопцем був	.	.	"	26
До Етера	.	.	"	27
Пісня Гіперіона про долю	.	.	"	28
Захід сонця	.	.	"	29
Людське схвалення	.	.	"	30
Ввечорі	.	.	"	
Хліб і вино (фрагмент)	.	.	"	31
Вранці	.	.	"	
Гайдельберг	.	.	"	32
Дуби	.	.	"	33
Перепросини	.	.	"	34
Вечірня фантазія	.	.	"	
Просьба	.	.	"	35
Діотіма	.	.	"	36
Туга Менона за Діотімою (фрагмент)	.	.	"	
До Парок	.	.	"	37
Половина життя	.	.	"	
Солодке в світі	.	.	"	38
Усопші	.	.	"	
Новаліс				
З „Гімнів до ночі“	.	.	"	39
Пісня пустельника	.	.	"	42
Карбункул	.	.	"	43
Коли числа і мір уміння	.	.	"	
Гімн	.	.	"	
Умираючий геній	.	.	"	45
До Жанетти	.	.	"	46
К. Брентано				
Отчинне почуття	.	.	"	47
Ворог	.	.	"	48
Л. Улянд				
Замок при морі	.	.	"	49

Зігфрідів меч	"	50
Помста	"	51
Г. Гайнє		
Я снів	"	52
Уста роз'єднані	"	
З циклу „Катаріна“	"	53
Життєвова подорож	"	
З циклу „Вночі в каюті“	"	54
Соломон	"	
Освідчини	"	55
Азра	"	56
К. Ф. Маєр		
Похорон Шіллера	"	57
Новорічні дзвони	"	
Подорожній кухоль	"	58
М. Грайф		
Гірські діви з Унтерсбергу	"	59
Ф. Зар		
Miserere	"	60
Цегельня	"	61
Е. Вільденбрұх		
Емір і його кінь	"	62
Ф. Ніцше		
Зоряна мораль	"	65
Пінія і близкавиця	"	
Ecce homo	"	
Новий Колюмб	"	66
Оsamотілій	"	
Венеція	"	67
Тиша	"	
Сонце заходить	"	68
Ф. Авенаріюс		
Провесна	"	70
Крик оленя	"	
Я. Ю. Давід		
Башта жаху	"	72
Б. Вілле		
Брати	"	74

О. Ю. Бірбавм		
Приязнє видіння	"	76
О. Ерист		
Гімн деревам	"	77
Р. Демель		
Арфа . . .	"	80
Тихе місто . . .	"	81
З циклу „Перетворення Венери“	"	82
Іноді вночі . . .	"	
М. Янічек		
Лови її		83
Гоморра	"	84
Тріумф	"	
К. Буссе		
Десь поза горами . . .	"	85
Літній передполудень	"	
Початок осені . . .	"	86
Р. Гух		
Спогад	"	87
А. Гольц		
З білих хмар . . .	"	88
Перед моїм вікном . . .	"	89
Прекрасна, зелена, м'яка трава	"	
Над світом пливуть оболоки	"	90
Червоні троянди . . .	"	
Білі мої, мармурові пальці . . .	"	91
Х. Моргенштерн		
Алея . . .	"	92
Вечірній дзвін	"	
Перший сніг	"	93
Горе, горе . . .	"	
Рудольф Штайнер	"	
Велет землі . . .	"	94
Схід місяця . . .	"	95
Г. Штолльценберг		
Об синє склепіння неба	"	97
Й. Шляф		
Зима		98

Дощ	"	
А. Момберт		
Схід місяця	"	99
Під спів гримучий	"	100
Коли я від тебе йду	"	101
Тут маю я шпиль	"	
Пісня дрімоти	"	102
Мій дух далеко на морі	"	
Лежав я	"	103
Тут є все	"	104
В човнах простягнись	"	
Як я проснувся	"	105
Р. Шавкаль		
Сумирна душа	"	106
Березень	"	
Л. Грайнер		
Любов	"	107
Доми	"	
С. Цвайг		
Темний мотиль	"	108
Дим, що підноситься	"	
Осінній сонет	"	109
Сіра земля	"	110
Гімн подорожі	"	
Брюгге	"	111
Г. Гайм		
Umbra vitae	"	112
Бог міста	"	113
В середині зими	"	114
Вії довгі твої	"	
Всі краєвиди	"	116
В. Газенклевер		
Року 1917		117
Е. Коттмаер		
Подорожній	"	119
Вечірній сніг		
Провесна		120
П. Целян		
Я першим з сині п'ю	"	
Лист, осико, твій	"	
Примітки		

Cвій вихід у світ „Антологія німецької поезії” завдячує зрозумінню і ласкавій допомозі ряду жертводавців.

Пожертва Німецько-Українського Товариства імені Гердера дала змогу покрити одну третину всіх друкарських видатків.

Другу третину цих видатків покрила пожертва пані З. Бурггарад.

Крім цього, на видання „Антології” склали свої датки :

В. Гординський, І. Гурин, В. Дніпровий, О. Зуєвський, О. Ізарський, Ф. Кропив'янський, М. Лепкалюк, П. Одарченко, П. Розенко, Я. Славутич, А. Сумик, Є. Сумик, І. Сумик, Д. Чуб, І. Шенгера, М. Шпак.

Всіх високоповажаних жертводавців прошу прийняти вислови моєї широї подяки.

M. Orest

Die vorliegende „Anthologie deutscher Dichtung“ verdankt ihre Veröffentlichung der verständnisvollen Hilfe einer Anzahl von Gönnern.

Ein Drittel der Druckkosten wurde von der Deutsch-Ukrainischen Herdergesellschaft übernommen.

Das zweite Drittel entstammt einer Spende von Fr. S. Burghard.

Weitere Spender waren folgende Herren :

W. Dniprowyj, W. Hordynskyj, I. Huryn, O. Isarskyj, F. Kropywianskyj, M. Lepkaliuk, P. Odartschenko, P. Rojenko, I. Schengera, J. Slawutytsh, M. Spak, A. Sumyk, E. Sumyk, I. Sumyk, D. Tschub, O. Zujewskyj.

Allen genannten Gönnern möchte ich hiermit meinen aufrichtigsten Dank aussprechen.

M. Orest

Книги М. Ореста

Лунні літ. Львів, 1944

Душа і доля. Авгсбург, 1946

Держава слова. Філадельфія, 1952

Гість і господа. Філадельфія, 1952

С. Георгіє. Вибрані поезії. Переклади М. Ореста. Авгсбург, 1952

Р. М. Рільке, Г. фон Гофмансталь, М. Давтендай.

Вибір поезій. Переклади М. Ореста. Авгсбург, 1953

Антологія французької поезії. Переклади М. Ореста. Мюнхен, 1954

Ш. Леконт де Ліль. Поеми і поезії. Вибір і переклади М. Ореста
(готується до друку)

